

नेपालको पहिलो बौद्ध यासिक पत्रिका

आनन्द भूमि

The Ananda Bhoomi

वर्ष ३० अंक १० सी पुन्छी

गोपच्छणिरीमा अवस्थित स्वयम्भुबाट शान्तिको आभाष सच्चिदृशोम्

आनन्दभूमि

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक

बीरपूर्णे पुस्तक संग्रहालय

भूषणल, काठमाडौं
नेपाल।

२०५९ सी पुन्ही फागुन पूर्णिमा वर्ष ३० अक १०
बु.स. २५४६ ने.स. १९२३

The Ananda Bhoomi (Year 30, Vol.10)
A Buddhist Monthly : Feb 2003

बुद्ध वचनामृत

“लडाईमा हजारौ सैनिकहरुलाई जित्नुभन्दा आफू (अहंकार) लाई जिल्लु नै महान् हुन्छ । यस्ता संयमी व्यक्तिलाई देवता, गन्धर्व, मार तथा ब्रह्माले पनि जित्त सक्दैन ।”

बहु वे सरण यान्त - पञ्चतानि बनानि च ।
आरामस्तुत्येत्यानि - मनुस्सा भयतज्जिता ॥
एत सो सरण स्तेम - एत सरणमुत्तम ।
एत सरणमागम्म - सब्बदुक्खा पमुच्चति ॥

“दुख पर्ला भन्ने डरले मानिसहरु वन, जंगल, तीर्थ आदिको शरण लिन जान्छन् तर यस्ता शरणले सबै दुखबाट छुटकारा दिलाउन सक्दैन । बुद्ध, धर्म र संघको उत्पत्ति र दुख छुट्ने अष्टांग मार्गलाई बुझदछ र यिनके शरणमा जान्छ यस्ता मानिस सबै प्रकारका दुखबाट मुक्त हुन्छ ।

- धर्मपद

वार्षिक रु. १५०/-

एकप्रति रु. १५/-

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरै ।

प्रमुख सल्लाहकार
भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर (अध्यक्ष, आ.कु.विहार)

निर्देशक
भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर (प्रमुख, विश्वशान्ति विहार)

सम्पादक
कोषडन्य

सह-सम्पादकहरू
भिक्षु नियोध (विश्व शान्ति विहार, ४८२९८४)

राजु महर्जन (गःछे, ५३७८८१)

फलसमान शाक्य, ओकुबहाल, ५३९४८८

विशेष सहयोग
त्रिभुवनधर तुलाधर, भुखेल, २६३३००

सल्लाहकारहरू
भिक्षु धर्मसूर्ति (सचिव, आ.कु.वि.गुठी)
तीर्थ नारायण मानन्धर (अध्यक्ष आ.कु. दायक सभा)

कम्प्यूटर सञ्जा
राजु गौतम, पञ्चला महर्जन, मदनलाल श्रेष्ठ

प्रकाशक
आनन्दकृती विहार गुठी

प्रमुख व्यवस्थापन तथा सह-प्रकाशक
सुखी होतु नेपाल

कितरण व्यवस्थापन
संघरत्न डुगोल, राकेश महर्जन, राजेन्द्र महर्जन,

आर्थिक व्यवस्थापन
सुरेश महर्जन, सुरज महर्जन, विनोद महर्जन,
उत्तमधर महर्जन

सहयोगीहरू
बुद्ध जयन्ती समारोह समिति (श्रीघः), अ.करुणावर्ती, नरेशवजाचार्य(द्रुटवल), हरिगोपाल महर्जन, गंगाराम महर्जन, पेमा श्रेष्ठ, सरिता अवाले, सुनकेशरी श्रेष्ठ (बनेपा), उमिला महर्जन, विकास तामाङ, माइकल श्रेष्ठ, विकाश महर्जन, अजय शाक्य ।

सम्पर्क कार्यालय
सुखी होतु नेपाल,
बुद्ध विहार भूकूटीमण्डप, पो.ब.न. ११३, काठमाडौं
फोन/फ्याक्स २२६७०२/४८२२५० E-mail : sukhi@ntc.net.np

गताङ्गमा प्रकाशित आनन्द भूमि

आनन्द भूमि

The Ananda Bhumi

लोक जीवन एवं धर्म

तथ्याङ्गमा स्वरूप
नाउंमा के छ र ?
दश अकुशल
प्रतिउत्तर
तथ्याङ्गमा धर्म र...
बुद्धको शिक्षा
मनुष्य
बौद्ध छात्रवृत्ति
मानवीय विकारहरु
धर्म र अधर्म
यो मेरो दोष त्रोडन
घर जानन म
वेद शास्त्र
सत्कोटी पृष्ठाम
जिज्ञासुलाई जवाप
बुद्ध धर्मया धर्वाय
जीवन पालना
अजिया गुल्पाचा:
Gunalaxmi Maha..
बौद्ध गतिविधि

The History of the Tipitaka Computerization Project

*Best wishes to
all
living beings*

Ajay Emporium

Naghali Tole
Kathmandu, Nepal

विषय सूची

विषय	लेखक	पृष्ठ
तथ्याङ्गमा स्वरूप	डा. गणेश माली	४
नाउंमा के छ र ?	सत्यनारायण गोयन्का	५
दश अकुशल	मिश्र ज्ञामन	६
प्रतिउत्तर	श्रामणर उत्तम	७
तथ्याङ्गमा धर्म र...	डा. हर्क गुरुङ	१०
बुद्धको शिक्षा	धनश्याम राजकीर्णिकार	१२
मनुष्य	रत्न श्रेष्ठ	१३
बौद्ध छात्रवृत्ति	विमल बहादुर शाक्य	१४
मानवीय विकारहरु	डा. पान बहादुर क्षेत्री	१७
धर्म र अधर्म	मानका पौडेल	१८
यो मेरो दोष त्रोडन	श्रा. बोधानन्द	१९
घर जानन म	काण्डन्य	२०
वेद शास्त्र	भद्रन्त आनन्द बौशल्यायन	२२
सत्कोटी पृष्ठाम	दिनेश घिमिरे	२५
जिज्ञासुलाई जवाप	मिश्र उदय भद्र	२६
बुद्ध धर्मया धर्वाय	जनक नेवा:	२७
जीवन पालना	मिश्र सुशिल	२८
अजिया गुल्पाचा:	बुद्धरत्न शाक्य	२९
Gunalaxmi Maha..	Purna C. Shakya	३०
बौद्ध गतिविधि	सुखिनोतु डेस्क	

May all being be
Happy & Well

DAMPA
ENTERPRISES

Tibetan Raw Wool,
Pashmina & Silk Yarn
Wholeseller

Tel : 270828 (Off.) 272945 (Res.)
Fax : 278926, 484129 (Show room)
Mobil : 981020922
Swayambhu (Ring Road)
Kathmandu - 15, Nepal

नेपाल चुनिंदा

सरपाद्धकीय

शान्तिवार्ताले शान्ति स्थापनार्थ अहम् भूमिका निभाओम्

कुनै पनि राज्य सत्तामा विविध क्रान्ति, झैझगडा, हिंसा, आतंक हुनु आज स्वाभाविक प्रकृया जस्तै भइसक्यो । तर, राज्यको स्थिति तहसनहस पार्ने तवरका क्रान्तिलाई भने रचनात्मक एवं सकारात्मक पक्ष मान्न सकिन्न । आज कहीं राजनैतिक, सामाजिक, भाषिक, जातीय, आर्थिक, धार्मिक जस्ता सवालहरूमा स्वतन्त्रता र विकासको लागि क्रान्तिहरू शान्ति तवरमा भन्दा कैयो गुणावटी हिंसात्मक तवरमा बान्तिहरू छेडिएका छन् । वस्तुतः यस्ता सवालहरूको क्रान्तिले हरेक देशमा प्रभाव पार्नुलाई अस्वाभाविक मान्न सकिन्न । परिणामतः शान्ति क्षेत्र भनी विश्वस्तरमै मान्यता प्राप्त गर्न उन्मुख भैसकेको हाम्रो देश नेपाल पनि विगत केही वर्ष अंधेदेखि अशान्तिको भुमीरूपी चपेटामा फस्दै धरापमा धकेलिदै गइरहको छ भन्ने कुरा वर्तमान स्थितिले उदाङ्ग परिदिएको छ । विगत सात वर्ष अगाडिदेखि नेपालमा क्रान्तिकै नाममा प्रहरी-सेना र माओवादी बीच युद्ध छेडिएपछि हजारौ जनताको ज्यान गुमिसकेको यथार्थता कहिं लुकेको छैन । विगतमा वार्ताको सृजना पछि पुनः वार्ता भंग भई युद्धमै धकेलिदै आज पुनः युद्ध विरामले शान्तिको लागि केही आशा पलाएको छ । जनता रमाएका छन्, तर त्यो आशाको विन्दू कतातिर गएर टुगिने हो, सबै त्यो अवस्था हेर्न कौतुहलतापूर्वक प्रतीक्षारात छन् ।

वास्तवमा आतंकवादको नियन्त्रणार्थ केवल हतियार, सेनाको बल र संचारमाध्यमको नियन्त्रण र एकपक्षीय आ-आफ्नो प्रचारले मात्र सम्भव नहुने कुरा संकटकालले स्पष्ट भइसकेको छ । हिंसाले कस्तो परिणाम निकाल्छ भन्ने प्रमाणको लागि - प्रहरी र सेनाको हत्या गर्दा माओवादी रमाउने, सरकार रुचे मुख लगाउने, माओवादीको हत्या गर्दा सरकार रमाउने र माओवादी सुर्ताउने फेरि सैनिक र प्रहरीको हत्या गर्दा माओवादी रमाउने र सरकार सुर्ताउदै घटनाहरू प्रत्यक्ष उदाहरण हुन् । त्यसैले वैरभावले वैरभाव कहिन्त्यै शान्त हुँदैन, अवैरभावले मात्र वैरभावलाई शान्त पार्न सकिने हुन्दै र त्यसैले समन गरी वशमा पार्न सक्ने हुन्दै भन्ने बुद्धोपदेशलाई प्रत्येक नेतृत्व वर्गले मनमा धारण गरी व्यवहारमा उतार्नेतर्फ उन्मुख हुनु नितान्त आवश्यक भैसकेको छ । यथार्थतः प्रजातन्त्र अनुरूप जनताका आधारभूत मागहरू पूरा गर्ने कदमहरूलाई मूर्तुरूपले व्यवहारमा उतारेर मात्र आतंकवादलाई हराउन सकिने सम्भावना भेटिने हुनसक्छ । जनताको लागि गरिनुपर्ने कार्यहरू नेतृत्ववर्गबाट इमान्दरीकासाथ व्यवहारमा उतार्न थालिएमा जनशक्तिले आतंकवाद कृयाकलापमा सरिक हुनेहरूलाई वार्तावाट समाधान निकाल वाध्य पार्न सकिने सम्भावनाहरू देखिनेहुन्दै । यथार्थतः कुनैपनि क्षेत्र आपसी द्वन्द्वबाट विमुख अवश्य पनि भएको हुँदैन भने राष्ट्रमा शासक र शासित पक्ष, अझ विद्रोही पक्षकावीच द्वन्द्व चलीरहन्दून् । तर देश, काल र परिस्थितिलाई नै तहस-नहस गर्ने, विकासमा मन्दगति श्रजना गर्ने, मात्र हिंसालाई व्याप्त गर्ने, जनजीवनलाई नै त्राहीमानमा पारी अस्तव्यस्तमा धकेलिने कियाकलापपूर्ण विधि-व्यवहार जसले कसैको पक्षमा पनि हितकर हुँदैन । यस कुरामा विशेषतः जिम्मेवार वहन गरि रहेकाहरू सतर्क र सजक हुनुपर्छ ।

वास्तवमा जसले राष्ट्र, धर्म, समाज, संघ-संगठनलाई निरन्तरता दिने भन्ने अभिसोच लिएका हुन्छन्, उनीहरूलाई वैरी साँझे, बदला लिने जस्ता भूतिभूष्ट, स्वभाव, कलुपित विचारधारा, संकुचित भावना तथा स्वार्थगत मनोभाव एवं दृष्टिलाई त्यागेर स्वस्थ मानसिकताको विकास गर्नेपर्छ । विग्रह र विवाद, विखण्डन र विभेदीकरण होइन सहमति र मेलमिलापपूर्ण वातावरण अनि एकीकरणमा शान्ति वार्ता, सहमति र सौहार्दता र हृदय परिवर्तनको आवश्यकता छ । उत्पीडन, आपसी बैमनस्यता, आपसी वैरभावपूर्ण गहिरो खाडल, हिंसा, आतंक, सज्जाको होडबाजी र भय-सन्त्रास फैलावट प्रवृत्ति हावी भइर हुन्जेल हामी अशान्तिमै कोचिएर गुन्दक खाँदिए भै बस्न वाध्य हुनेछौं । तसर्थ आज युद्धविरामले जसरी हिंसा विराम भएको छ, त्यसरी नै शान्तिको स्वाश फन्न सकेको छन् । माओवादी समस्याको निकासाको लागि वार्तारूपी ढोका खुलेको छ । यो अवसरलाई सम्बन्ध सबै पक्षबाट रचनात्मक एवं सकारात्मक भई समाधानको उपाय खोजी तर्फ लाग्नु सबैका लागि हितर कर एवं सुखकर विषय हुन्दै । आपसी खिचातानी र सत्ता लोलुपतामै गिद्धे नजर लगाई पुनः अशान्तिमै धकेलिने परिस्थिति जो, जसबाट सृजना हुन्दै त्यसलाई धर्तीले सराजे छ, छिँ-छिँ र दूर-दूर गर्नेछ ।

यस उसले आजको आवश्यकता भनेको वैरभावलाई त्यागी शान्तिको लागि आवश्यक कदमलाई निम्त्याउनु हो । जसको लागि जसरी हुन्छ, जहाँ हुन्छ, जसबाट हुन्छ त्यो पहल गरीनु पर्छ । जनमानस अस्थिरता होइन, स्थीरता चाहन्दै, विरोधाभाषपूर्ण अवस्था हाइन व्यवस्थित तवरमा बाँच्न चाहन्दून् । त्यसैले सम्बन्धित निकायमा प्रदासीन व्यक्तिहरूमा आफ्नो गोरुको बाँह टक्का भन्ने भै आ-आफै डम्फु बजाउदै नाच्ने-गाउने प्रवृत्ति अन्त होस, सम्बन्धित सबैले गोलमेच वार्तालाई बोलमेचमै सीमित नपारी त्यसबाट दूरगामी शान्तिको निकास पहिल्याउन सफलता मिलोस् भन्ने आनन्द भूमि शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

तृष्णाकी स्वरूप

- डा. गणेश माली

हामीहरूले हाम्रो वातावरणमा विभिन्न कृयाकलापहरू भैरहेका देख्दौ। विभिन्न प्राणीहरू विभिन्न स्थितिमा, विभिन्न गतिविधिहरूमा लागीरहेका देख्दौ। कसैले केही कुरा गरीरहेको छ, कसैले केही खाइरहेको छ, कोही दौडीरहेको छ, इत्यादि। के ले गर्दा सबै प्राणीहरू आफ्ना-आफ्ना कार्यहरू गर्दै परिवर्तित हुन्दैन्?

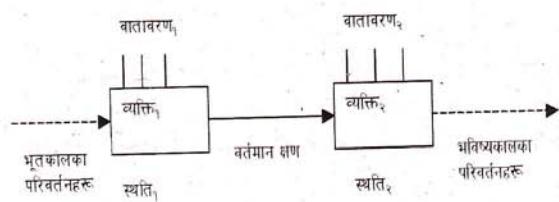
प्रत्येक प्राणीलाई सुख मन पर्छ। दुख मन पर्दैन्। प्रत्येक पल, प्रत्येक प्राणी सुखकै खोजिमा लागिरहेको हुन्छ। हामीले देखेका प्राणीहरू पनि सुखकैलागि विभिन्न कृयाकलापमा लागीरहेका हुन्दैन्। मानी लेआौ, एकक्षणको लागि कुनै कारणवश अचल फोटोमा जस्तै सबैलाई टक्क जहाँको तहिं रोकिनु पन्यो अर्थात उनीहरूको सुख कामना पूरा हुने बाटोमा रोकावट उत्पन्न भयो, तब के हुन्छ, ? त्यही स्थितिमानै सबैलाई दुखको अनुभूति हुन्छ।

तसर्थ सुखको अभाव नै दुख हो र दुखको अभावनै सुख हो। अर्को शब्दमा भन्ने हो भने दुखको फेदबाट नै सुख कामना उत्पन्न हुन्छ। हाम्रो दैनिक कृयाकलापमा करिवटा सुखहरूसँग त हामी अभ्यस्त भइसक्छौ। हामीले हेरीरहेका छौ, श्वास फेरी रहेका छौ, हात गोडा चलाइरहेका छौ। सबै सामान्य लाग्दै। करै हाम्रो आँखा नदेख्ने होस्, कान नसुन्ने होस्, हात गोडा नचलोस् त हामीलाई करि दुख हुन्छ? फेरी आँखा देख्ने

होस्, कान सुन्ने होस्, हातगोडा चल्ने होस् त, हामीलाई करि सुख लाग्दै? त्यस कारण सुख दुख भनेको त वास्तवमा प्राणीहरूको जीवनलाई कृयाकलापमा अग्रसर गराउन कुतक्याई उत्प्रेरणा दिई कार्यको लागि उर्जा निकाल्ने प्रकृतिका ज्यावलहरू मात्र हुन्। कृयाकलापको लागी सुखको कामनाले तानीरहेको हुन्छ। भने दुखको भावनाले घचेटी रहेको हुन्छ।

अब हामीहरूले कृयाकलापमा लागेका प्राणीहरूको एकक्षण अगाडि र एकक्षण पछाडिको स्थितिलाई हेरौ।

परिवर्तनको यस क्रमलाई बुझ्न एउटा सरल चित्र यहाँ प्रस्तुत गरिन्छ।

यहाँ व्यक्ति भन्नाले विभिन्न प्राणालीहरू (जस्तै अस्थिपजर, माशपेशी, रक्त सञ्चालन, श्वास(प्रश्वास, पाचन, पुनरुत्पादन, स्नायु-पुञ्ज (मस्तिष्क सहित), ग्रन्थि, निष्कासन, आदि प्राणालीहरू आँखा, कान आदि इन्द्रियहरू तथा मस्तिष्कमा सचित पूर्वार्जित संस्कारहरूलाई जनाइएको छ)

May all being be happy and well.

बैंक अफ काठमाण्डौ लिमिटेड
Bank of Kathmandu Ltd.

New Road, P.O. Box : 9044 Kathmandu, Nepal
Tel : 231556, 231557, 231558, 231674, 231575,
Fax : 223279, Tlx : 2820 BOK NP
SWIFT : BOKLNPKA, E-mail : moti@bok.com.np

। वास्तवमा यी प्रणालीहरू तथा त्यस्मा निहित संस्कारहरू बाहेक व्यक्ति भन्ने छुट्टै कोही हुँदैन । यिनीहरूलाई जाहेर गर्ने व्यक्ति केवल एउटा नाम मात्र हो ।

संस्कारहरू भन्नाले व्यक्तिले मातापिताबाट गर्भावस्थाको शुरुमा प्राप्तगरेका सल्तनत (Heredity) बाहक जीनहरू (R.N.A, D.N.A,) आदि कणहरू, त्यस्मा रहेका गुणहरू तथा जन्मदेखि हालसम्मको परिवर्तनको कममा विकास हुँदै मस्तिष्कमा छापपाई आएका शारीरीक तथा मानसिक स्थितिहरूलाई जनाइएको छ । व्यक्तिको शरीर र मनको स्थिति र भुकावले उसका संस्कारहरूलाई भल्का उँछ । बाहिरको वातावरणबाट इन्द्रियको माध्यमबाट भित्रिएका संचेतनाहरूले व्यक्तिको संस्कार माथि प्रतिकृया गर्दै र संस्कारहरू अनुरूप व्यक्तिले प्रतिकृया जनाउँछ । एकै प्रकारको संचेतनामा पनि विभिन्न व्यक्तिहरूले विभिन्न प्रतिकृयाहरू जनाउँछन् । वातावरण भन्नाले यहाँ चौरैतिरका प्राणीहरू, वस्तुहरू इत्यादि सबैलाई जनाउँछ । जुनसँग व्यक्ति कृया-प्रतिकृयामा लागीरहेको हुन्छ, स्वयं व्यक्ति पनि वातावरणकै एक अभिन्न अंश भएपनि, अज्ञानतावश व्यक्तिले आफूलाई अलगै सम्झन्छ ।

अब परिवर्तनका क्रमलाई बुझ्ने प्रयत्न गरौ ।

- व्यक्तिले स्थिति १ अनुसार वातावरणबाट इन्द्रियहरूले भित्र्याएका संचेतनाहरू विभिन्न प्रकारका शक्ति तर गंहरूको (Energy-waves) को रूपमा ग्रहण गर्दै ।
- यसरी ग्रहण गरेका संचेतनाहरू पूर्वार्जित संस्कार हरूसँग कृया-प्रतिकृया गर्दै र यस कृयामा संस्कार हरू अनुरूप सुख-दुःख वा असुख-अदुःख वेदनाहरूको अनुभूति उत्पन्न हुन्छ ।
- पूर्वार्जित संस्कारहरूसँग मिलेर वस्तुस्थिति वा वातावरण बारे धारणाहरू निर्माण हुन्छन् ।
- सुख दुखादि वेदनाहरूको कुतकुत्याहतको कारण तृष्णाको रूपमा तन्काहट (stress) पैदा हुन्छ, जस अनुसार मनले पुनः स्नायुहरू मार्फत मांशपेशीहरूलाई दुखबाट विमुख हुने तथा सुखितर लाग्ने अंडर दिन्छ । अनि व्यक्ति कृयाकलापमा लाग्दै ।
- एक क्षण भित्र हुने यी कृयाहरूमा वातावरण, व्यक्ति,

संस्कारहरू, सबै बदली सकेको हुन्छ र स्थितिः बाट स्थितिरमा पुगिन्छ । यस्मा बदलिएको स्थितिरको हेतु सबै स्थितिरमै रहेको हुँदा, परिवर्तनको लागि कुनै बाहिरी वा पराप्राकृतिक तत्वको आवश्यकता हुँदैन । परिवर्तन स्व-संचालित हुन्छ र भूतकाल देखि वर्तमान भएर भविष्यकाल सम्म यही कम जारी हुन्छ ।

- व्यक्तिको साटो कुनै वस्तु भएपनि यसरी नै परिवर्तन हुन्छ । फरक यति हुन्छ कि वस्तुको संगठन अर्थात वस्तुको संस्कारले बाहिरी वातावरणसित कसरी प्रतिकृया गर्दै भन्ने कुरा निर्धारण गर्दै ।

माथिको चित्रमा एक क्षण जुन वितेको छ त्यो व्यक्तिको जीवन चक्र (Life-cycle) को वर्तमानको सानो हिस्सा हो । व्यक्तिको जन्म देखि मृत्यु सम्मको जीवन चक्रमा परिवर्तनको कम यसरी नै चल्दछ ।

संसारका सबै जीवित प्राणीहरू (वनस्पति वा जनावर सबै) आफ्ना-आफ्ना ढगले जीवन चक्र (Life cycle) पूरा गर्ने दौडमा लागीरहेका हुन्छन् । जन्म वृद्धि, युवावस्था, प्रौढावस्था, सन्तान उत्पादन, सन्तानको सुरक्षा र हेरचाह, वृद्धावस्था, जर्जराअवस्था र देहावसान(प्रकृतिद्वारा नियोजित यस जीवन चक्रमा घुम्दै प्राणीहरू विकास भै रहेका हुन्छन् । परिस्थिति अनुसार परिवर्तन भएर जानुलाई यहाँ विकास हुनु भनिएको छ । जबदेखि पृथ्वीमा जीवन शुरु भयो, तब देखि स्नायु पुञ्ज युक्त वा अयुक्त सबै जीवहरू यस विकासपृथमा लागीरहेका छन् । यस जीवन चक्रको माथि दिइएको वर्तमानको सानो हिस्सामा जसरी तृष्णाको तन्काहटले जीवन चक्र अगाडि बढाउन उर्जा पैदा हुन्छ, यही कम पुरा जीवन चक्रमा लागू रहन्छ ।

प्राणीहरू आफ्नो जीवन चक्रको कुन अवस्था (Stage) मा छ, त्यसमा वातावरणसँग कृया प्रतिकृया गर्ने पद्धति निर्भर गर्दै, किनकि जीनहरू तथा D.N.A., R.N.A, हरूको कृयाशीलताले पूर्वार्जित संस्कारहरूलाई नयाँ दिशामा मोड दिन्छ र यस्मा शरीरका विभिन्न ग्रन्थीहरूले पनि आफ्नो-आफ्नो भूमिका खेलीरहेको हुन्छ ।

यस अनित्य जगतमा बदलिंदो वातावरण र संस्कारहरू अनुसार तृष्णाको पनि विभिन्न रूपहरू

हुन्छन् जस्तै काम वासनाको तृष्णा, संसारमा रमणगर्ने तृष्णा, संसारबाट विरक्तिएर पर भाग्ने तृष्णा, इत्यादि । संसारका अरबौ प्राणीहरूका अरबौ परिस्थिति अनुसार अरबौ प्रकारका तृष्णाहरू हुन्छन् । तल्लो स्तरका कीट पतंगादि जीवहरूका पनि आफ्ना-आफ्ना तृष्णा हुन्छन् । यति मात्र नभै बोल्न नसक्ने स्नायु पुङ्ज नभएका बोटविरुवाहरूमा पनि आफ्ना अगाडिको जीवन चक्रमा जाने जुन भुकाव हुन्छ र त्यस्कोलागि प्रकृतिले जुन शक्ति निकालदछ त्यस्ताई पनि तृष्णाकै सूक्ष्म स्वरूप मान्न सकिन्छ । अझ सूक्ष्मतम रूपमा जाने हो भने वाह्य वातावरण सितको प्रतिकृयामा एउटा चलायमान अणुमा जुन अगाडिको चालको लागि तन्काहट पैदा हुन्छ, त्यो पनि तृष्णा कै अर्थमा लिन सकिन्छ । यस तृष्णाकै चक्रकरमा सारा विश्व लागीरहेको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

जीवन चक्रको दौडमा लगाउन प्रकृतिले स्नायु पुङ्ज र मस्तिष्क युक्त चेतनशील प्राणीमा आफ्नो अस्तित्व आफैले थाहापाई वातावरणबाट आफूलाई अलग्याएर 'म' को अस्तित्व महसूस गराउँछ । वास्तवमा यस विश्व प्रवाहमा परिवर्तन शील जे जति छन् सबै परस्पर अन्तर्कृया गर्दै एक भै अगाडि बढीरहेको छ र 'म' को अस्तित्व केवल काल्पनिक मात्र हो, तथा यस भूठो अस्तित्वलाई व्यक्तिले यथार्थकुरा थाहा नपाएर अथवा भनौ अविद्याको कारणले साँचो देख्छ र वातावरण प्राणालीहरूको कृया प्रतिकृयाको फल स्वरूप उत्पन्न भैरहने वेदना र तृष्णासँग सो 'म' ले तादत्त्य स्थापना गर्दछ अनि 'म' वाट, ममता जागृत हुन्छ, यो शरीर मेरो, यो वस्तु मेरो, यो तेरो, इत्यादि । ममताबाट आफ्नो शरीरको रक्षा गर्ने साथै जीवन-चक्रमा दौडने धन पैदा हुन्छ । ममता र स्वार्थको यस यात्रा जीवन भर त रहन्छ तै अविद्या र संस्कार रहि रहेसम्म अर्को जन्ममापनि रहीरहन्छ ।

मेरो तेरोको फेरो सहित ममताको कारण उन्नत राग, द्वेष, लोभ, इर्ष्या, काम, क्रोधले गर्दा संसारमा जुन अशान्ति मच्चीरहेको छ, सबैले थाहा पाइआएकै कुरा हो, तथापि थाहा पाउँदैमा अविद्याको पर्दा त्यसै हट्दैन । अविद्याको अंधकारमा भूठो 'म' भन्ने भावना पैदा गर्ने प्रकृतिको खेललाई प्रज्ञाको दियो बालेर छर्लङ्ग नदेखेसम्म,

अर्थात संसारको स्वभावलाई यथार्थतः नबुझेसम्म 'म' 'ममता' र तृष्णाको जकडबाट छुटकारा सम्भव हुँदैन । यसको लागि प्राणीहरू उपर असीम करुणा राखी भगवान बृद्धले आठ अङ्गले युक्त शील, समाधि र प्रज्ञाको मार्ग खोली दिनुभएकोछ । सो मार्गमा जाने काम हामै हो ।

संसारको दल-दलमा फसी, सुख-सुख भन्दै मेरो र तेरोको भगडामा लाग्दै दुःखको बोझ उठाउँदै जानु श्रेय छ, अथवा संसारलाई यथार्थतः बुझी निर्लिप्त भई सांसारिक प्राणीहरूको भलाईको लागि काम गर्दै शान्ति पूर्वक जिउनु श्रेय छ, रोजाइ हामै हातमा छ ।

अन्यो स्वार्थवश उत्पन्न हुने राग, द्वेष, मोह, लोभ, इर्ष्या र क्रोधको कारण संसारमा जुन दुःखको ज्वाला दन्की रहेकोछ, सो देख्ने जो कोहीले पनि निश्चयै शान्तिको बाटो रोजेन्द्रछ । यतैतर लाग्न संसारका सबै धर्महरूले प्रेरणा दिइरहेकाछन् । तर, धर्मको नाममा चलीरहेको कृत्रता, अन्धविश्वास, शोषण, हिसा, छ्यावाछ्यूत भेदभाव आदिबाट बच्नु र धर्मको मर्मलाई बुझ्नु अत्यावश्यक छ ।

मानवको व्यक्तिगत जीवनमा मात्र नभै मानव समुदायमा पनि अशान्तिको कारणलाई चिनी शान्ति स्थापनाको लागि काम गर्नु पनि सांसारिक प्राणीहरूको हित र सुखको लागि काम गर्नु तै हुनेछ । किनकि सामूदायिक शान्ति सितै मानवको व्यक्तिगत शान्ति पनि गाँसिएको हुन्छ ।

महत्वपूर्ण घोष ग्रन्थ दशपारमिता

सुखी होतु नेपालद्वारा
प्रकाशित आचार्य भिक्षु
कुमार काशयप महास्थविर
द्वारा नेपाली भाषामा
रचित २८४ पृष्ठको ग्रन्थ
उपलब्ध छ ।

लम्बर्क : बुढ विहार - २२६०२, विश्वशानि विहार - ४८२९८४, अनन्दकुटी विहार - २७१४२०, हेराकाली सुइका, नागबहा, जान बूक हाउस-महापा., यल ।

‘नाउँ रा के छ र ?’

-सत्यनारायण गोयबद्धा
अनु. नानीमैया मानन्दर

कुरा पुरानो हो । कुनै व्यक्तिलाई उसको आमावाबुले पापक (पापी) नाउँ राखी दियो । ऊ ठूलो भएपछि उसलाई यो नाउँ साहै मन परेन । उसले आफ्नो गुरुसँग अनुरोध गर्यो- “भन्ते ! मेरो नाउँ अर्को राखी दिनुस् ।” मलाई यो नाउँ साहै मन परेन किन भने यो अशुभ, अमांगलिक र अलक्षिण छ । गुरुले उसलाई सम्फाउनु भयो कि नाउँ भनेको केवल प्रज्ञप्तिको लागि मात्र हो, व्यवहार जगतमा काम चलाउन लागि मात्र हो । नाउँ फेर्दैमा कुनै काम सिद्ध हुने होईन् । पापक नाउँ हुनेले पनि सत् कर्म गरी धार्मिक बन्न सकिन्दै र धार्मिक नाउँ भएकोले पनि दुष्कर्म गरी पापी बन्न सक्तछ । कर्म नै मुख्य हो । नाउँ बदलिदैमा के हुने हो र ?

तैपनि ऊ मानेन । आग्रह गर्दै रह्यो । अनि गुरुले भन्नु भयो- “कर्म सुधार गर्नाले नै अर्थ सिद्ध हुने हो, तैपनि तिमी नाउँ नै फेर्न चाहन्दै भने जाऊ, गाउँ नगरको मानिस मध्ये जसको नाउँ तिमीलाई मांगलिक, लाग्छ, त्यो कुरो मलाई भन । त्यही नाउँ तिमीलाई राखी दिउँला ।

पापक रामो नाउँ खोज्न निस्क्यो । घरबाट बाहिर निस्किने वित्तिकै उसले मरेको मान्दै ल्याएको देख्यो । उसले सोध्यो- ‘को मर्यो ?’ मानिसहरूले भने- ‘जीवक’ । पापक सोच्न थाल्यो - ‘नाउँ जीवक, तर उसैको मृत्यु भएको ?’

ऊ अगाडी बढ्दै गयो । उसले देख्यो कि एउटा दीन-हीन दुखी स्वास्थी मानिसलाई पीटेर घरबाट निकालि

रहेको । नाउँ सोद्दा थाहा भयो, तिनकी नाउँ धनपाली रहेछ । पापकले विचार गर्न लायो- ‘नाउँ भने धनपाली तर एक पैसा नभएको गरीब ।’

ऊ धुम्दै जाँदा एक जना बाटो भूलेको मान्देसँग भेट भयो । उसले बाटो सोद्दै थियो । उसको नाउँ सोद्दा ‘पथक’ रहेछ । पापकले फेरि विचार गर्न थाल्यो । अरे ! पथिकले पनि बाटो सोद्दो रहेछ ! बाटो भूल्दौ रहेछ !

पापक फक्केर आयो । अब नाउँ फेर्ने प्रतिको आकर्षण वा विकर्षण समाप्त भइसकेको थियो । कुरो बुझ्यो । नाउँले के गर्दै ? जीवक पनि मर्दछ र अजीवक पनि । धनपाली पनि निर्धनी हुँदौ रहेछ र अधनपाली पनि । पथक (पथिक) ले पनि बाटो भूल्दौ रहेछ र अपथक (अपथिक) ले पनि । साचिकै नाउँको थोओ महता बेकारको रहेछ । जन्मले अन्धो, नाउँ ‘नयनसुख’ ! जन्मदैमा दुखी, नाउँ ‘सदासुख’ ! पापक नाउँ नै रहोस्, मेरो के बिप्रिन्द ? म आफ्नो कर्म सुधार गर्दू, कर्म नै प्रसुख हो । कर्म नै प्रधान हो ।

जुन कुरा व्यक्तिको नाउँमा लागू हुन्छ,, त्यही कुरा सम्प्रदायको नाउँमा लागू हुन्छ । तौ सम्प्रदायका सबै व्यक्ति वोधिसम्पन्न हुन्छन् न जैन सम्प्रदायका सबै व्यक्ति आत्मजित् । त्र ब्राह्मण सम्प्रदायका सबै व्यक्ति ब्रह्म-विहारी हुन्छन् र न इस्लामका सबै व्यक्ति समर्पित र शान्त । जसरी प्रत्येक व्यक्तिमा असल-खराब व्यक्ति हुन्छन् । कुनै पनि सम्प्रदायमा न सबै व्यक्ति असल हुन्छन्,

Ajay Overseas (Pvt.) Ltd.
(Importer & Exporter)

Head Office : Ward No. 16, Vanasthali, Branch Office : Ward No. 24, Wotu Tole

Head Office : Ward No. 16, Vanasthali, Branch Office : Ward No. 24, Wotu Tole

न सबै खराब । तर सम्प्रदायिक आशक्तिको कारणले गर्दा हामी आफ्नो सम्प्रदायको प्रत्येक व्यक्तिलाई सज्जन र अरु सम्प्रदायको व्यक्तिलाई दुर्जन मान्दछौं । बौद्ध, जैन, ईसाई वा मुस्लिम भन्दैमा कुनै व्यक्ति न सज्जन बन्छ, त दुर्जन । 'बौद्ध' भनिएको व्यक्ति अति पूण्यवान पनि हुन सक्छ, फेरि अति पापी पनि । यो कुरो सबै सम्प्रदायमा समान रूपले लागू हुन्छ । जसरी व्यक्तिलाई चिनाउनको निमित्त उसलाई कुनै नाउँ राखी दिन्छ, त्यसरी नै कुनै समुदायलाई चिनाउनको लागि पनि नाउँ दिइएको हुन्छ । यी नाउँमा गुणसँग केही सम्बन्ध छैन । तेलले भरिएको बोतलमा शुद्ध घिऊको छाप (लेबल) लगाई दिए पनि तेल, तेल नै रहन्छ, शुद्ध घिऊ बदैन । कुनै रूपवान व्यक्तिको नाउँ कुरूप राखिए, पनि ऊ कुरूप हुईन र कोही कुरूपलाई रूपवान भन्न लागे पनि ऊ रूपवान बन्न सक्तैन । फूललाई काँडा अथवा काँडालाई फूल भने पनि फूल, फूल नै हुन्छ, काँडा, काँडा नै हुन्छ ।

कोही व्यक्ति साधारण हुन सक्छ, तर उसको नाउँ छ, राजन्य । यस्तो व्यक्तिले जबसम्म यस तथ्यलाई बुझिरहन्छ, कि यो राजन्य नाउँ केवल सम्बोधनको लागि मात्र हो, वस्तुतः म साधारण व्यक्ति हुँ, त्यसबेलासम्म ऊ होशमा छ । तर जुन दिनदेखि उसले यस नाउँको आधारमा अभिमान गर्दछ, साधारण व्यक्ति भएर पनि आफूले आफूलाई 'राजा' मानेर अरु सबैलाई हेयको दृष्टिले हेर्न थाल्यो भने त्यस अभिमानी व्यक्ति, मानिसको उपहासको पात्र बन्दछ । अझ 'राजन्य' नाउँका हजारौ-लाखौ साधारण व्यक्ति हुन सक्छन् र तिनीहरू सबै मिलेर स्वयं आफूहरूलाई हेय दृष्टिले हेर्न थाले भने, पागलहरूको यस्तो समूह केवल उपहासास्पद मात्र नबनी, सबै समाजको लागि खतराको कारण बन्न पुरदछ । ठीक यही दशा हाम्रो हुन जान्छ, जब हामी जातीयता, सम्प्रदायिकता वा राष्ट्रियताका मदिरा ठीक यही दशा हाम्रो हुन जान्छ, जब हामी जातीयता, सम्प्रदायिकता वा राष्ट्रियताका मदिरा पिएर प्रमत्त हुन्छौं र स्वयं आफूहरू अरूहरू भन्दा श्रेष्ठ मानेर उनीहरूलाई घृणाको दृष्टिले हेर्न थाल्दछौं । यस्तो अवस्थामा हामी पनि समाजको निमित्त खतरा र त्यसको अशान्तिको कारण बन्न जान्छौं । सत्य कुरा यो हो कि आफ्नो खतरा र आफ्नो अशान्तिको कारण बन्दछौं । सुख-शान्तिबाट विमुख भई सत्य-धर्मबाट अलगिन जान्छौं ।

धर्मलाई जाती, वर्ण, वर्ग, समुदाय, सम्प्रदाय,

देश, राष्ट्रका सीमामा बाँधन सकिन्त । मानव-समाजको कुनै पनि वर्गमा धर्मवान व्यक्ति हुन सक्तछ । धर्ममा कुनै एक वर्ग-विशेषका एकाधिकार हुन सक्तैन । धर्मले हामीलाई सज्जन नै बन्न सिकाउँछ । सज्जन व्यक्ति सज्जन नै हुन्छ । उनी आफ्नो सम्प्रदायको मात्र होइन, वास्तवमा सबै समाजको शोभा हुन्छ । जो व्यक्ति सज्जन छैन, ऊ सज्जन हिन्दू वा मुसलमान, सज्जन बन्छ वा जैन, सज्जन भारतीय वा वर्मी, सज्जन ब्राह्मण वा क्षत्री कसरी हुन सक्तछ ? र जो सज्जन व्यक्ति हुन्छ, ऊ सही अर्थमा धर्मवान हुन्छ । उसलाई जसले जे नाउँ राखे पनि के फरक पर्दछ, र ? गुलाबको फूल गुलाबको फुल नै रहन्छ । त्यसको नाउँ बदली दिए पनि त्यसको सुगन्धमा केही फरक पर्दैन । जुन बरैचामा गुलाब फुल्दछ, त्यसले त्यसमा मात्र सीमित नराखी दायाँ-बायाँको सबै वायुमण्डललाई आफ्नो सौरभले सुरक्षित पार्दछ । अतः मुख्य कुरा त धर्मवान बन्नु हो । सज्जन व्यक्ति बन्नु हो । नाउँ जे सुकै रहोस । बरैचामा जुनसुकै समुदायको होस । त्यसमा जुनसुकै नाउँको बोर्ड लगाएको होस । फूल फुलु पर्दछ । सुगन्ध आउनु साम्प्रदायिकता र जातीयताको रंगीन चस्मा निकालेर हेरेपछि मात्र धर्मको शुद्ध रूप देखिन्छ । अन्यथा आफ्नो सम्प्रदायको रंग-रोगन, नाउँ लेबलले सबै प्रमुखता ओगाटछ । धर्मको सार महत्वहीन हुन जान्छ । धर्मरूपी कसीमा कुनै व्यक्तिलाई घोटेर हेर्ने हो भने यो हेर्ने होइन कि त्यो कुन सम्प्रदायमा दीक्षित छ ? अथवा त्यसले कुन दार्शनिक मान्यता मान्दछ ? अथवा त्यो कुन परम्परालाई मान्ने हो ? बरु यसरी हेर्नु पर्दछ कि उसको आचरण कस्तो छ ? जीवन-व्यवहार कस्तो छ ? कुशल छ, कि छैन ? पवित्र छ, कि छैन ? आत्म मरालकारी र लोक-मगलकारी छ कि छैन ? यदि 'छ' भने धर्मवान नै हुन्छ । जति-जति छन, उति-उति नै धर्मवान हुन्छ । यदि 'छैन' भने त्यस व्यक्तिको धर्मसँग केही सम्बन्ध छैन । चाहे उसले आफूलाई जुनसुकै नाउँ राखन, चाहे ऊ जुनसुकै सम्प्रदायका हुन, चाहे उसले जतिसुकै आकर्षक चिन्न लागाएर हिँडुन् । धर्मको यी साम्प्रदायिक चिन्हसँग के सम्बन्ध ? केवल नाउँ र चिन्हबाट हामीले के पाउँछौं ? अरुले के पाउँछ ? रक्सीले भरेको छ, भने त्यो पिएर हामी आफ्नो नोक्सानी नै गर्दछ । बरु त्यसमा पानी भरेको छ, भने त्यो पिएर आफ्नो प्यास मेटाउँछौं तर

यसले बलियो भने पाईन। बलियो नै हुने हो भने शुद्ध दूध पिउनु पर्दछ। शिशीको रंग-रूप अथवा त्यसमा लगाएको छाप जुनसुकै होस्। यी नाउँ र छापमा के छ र ? साम्प्रदायिकता, जातीयता र राष्ट्रियताको भुत सवार भएमा केवल बोतल र बोतलमा लगाएको छापलाई नै सबै महत्व दिन्छौ। दूध गौण हुन जान्छ। धर्म गौण हुन जान्छ।

आउनुहोस, यी नाउँ र लेबलबाट साथि उठेर आ-आफ्नो आचरण सुधार गरौ। वचनलाई संयम गर्दै कुठ, कडा-वचन, निन्दा र व्यर्थको गफबाट बचौ। शरीर

लाई संयम गर्दै हिसा, चोरी, व्यभिचार र बेहोस गर्ने चीजको सेवनबाट बचौ। आफ्नो आजीविकालाई शुद्ध गरौ र जन अहितकारी व्यवसायबाट बचौ। मनलाई संयम गरी त्यसलाई वशमा राख्न सिकौ र त्यसलाई सतत होशियार, जागरूक बनाई राख्ने अभ्यास गरौ र प्रतिक्षण घट्ने घटनालाई जस्तो छ, त्यस्तै, साक्षीभावले देख्न सक्ने सामार्थ्य बढाएर भित्रको राग, द्वेष र मोहको गाठो फुकालौ। चित्तलाई नितान्त निर्मल बनाओ। त्यसमा अनन्त मैत्री र करुणाले आप्लावित पारौ। नाम-लेवल नभएको धर्मको यही मंगल-विधान हो।

☆ ☆ ☆

दृश्य अकृशल- २

-मिष्टु शोभन,
सुमग्नल विहार

२. अदिन्नादान 'अदिन्नस्स आदान अदिन्नादान' अर्थात् अदत्त (दान नदिएको) वस्तुको ग्रहण गर्ने अथवा ग्रहण गर्ने चेतना 'अदिन्नादान' हो। मालिकद्वारा अदत्त वस्तुको स्वयं चोरी आदि गरेर या भूटो बोलेर या आज्ञा दिएर, ग्रहण रूप काय प्रयोग एवं वाक प्रयोग गर्नुलाई उत्पादन गर्ने खाले चेतना नै अदिन्नादान हो। विनय अनुसार तिरच्छान (तिरश्चीन = पशु) को सम्पत्ति लिनुमा आपत्ति हुदैन, तर सूत्रान्त (सुत्तन्त) एवं अभिधर्म अनुसार अदिन्नादान कर्म हुन्छ। यस अदिन्नादान कर्मको कर्मपथ हुनुमा पनि पाँच अङ्ग पुरा हुनु पर्छ -

परस्स स तथा सञ्चाथे यथाचितञ्चुपकमो ।
तेन हारो ति पञ्चञ्जा थेय्यस्स यतना समा ॥

अरुको सम्पत्ति हुनु, यो अरुको सम्पत्ति हो यस्तो ज्ञान हुनु, स्तेय (चोर्ने) चित्त हुनु, उपकम (स्तेय कर्ममा काय प्रयोग वा वाक् प्रयोगद्वारा प्रयत्न हुनु, त्यस प्रयत्नद्वारा अपहरण गर्नु यसरी स्तेय कर्मको पनि पाँच अङ्ग हुन्छ। 'यतन' अर्थात् प्रयोग पनि प्राणातिपात कर्मको सदृश छ मात्र नै हुन्छ।

अदिन्नादान रूपि आपत्ति ठूलो या सानो हुनु पनि सम्पत्ति मूल्य एवं परिणाम अधिक हुनु या कम हुनुको आधारमा हुन्छ, तथा त्यस सम्पत्तिको स्वार्मीको शील-आदिमा निर्भर गर्दछ। क्रमशः

प्रत्युत्तर ?

- श्रा. उत्तम,
विश्वशान्ति

निरर्थक जीवन, कन्द्रा-भरेको भरना,
संघर्ष गरेपनि असफलताको तामा !
जगतको सौरभ, शशीकला लुकेको,
रात्रीप्रहरमा, आदित्य स्वयम् भुकेको !
त्यो भएपछि यो हुने, विधिको विधान यो !
उदयव्यय सर्वत्र फिजिएको, जस्तो सरूर्य रश्म त्यो ।
नदीसँग सोधु लाग्छ, तर बुझ्दो उत्तर फर्क्ने छैन् ।
स्वयमलाई विश्वासहीन थान्छु, यो परिवेश माभ ।
जलनमा उठेको आगो, मरणमा ठोस कोइला,
मनमा कुण्ठ प्रश्नका मालाहरू ।
प्रत्युत्तरको भाषा विज्ञान बुझ्न कठिन छ,
त्यो भन्दा बुझाउन अभ्यं गाहो छ,
प्रत्युत्तर संगको यो कविता !
जीवन विलयको पूर्वको यो,
प्रत्युत्तर के छ आखिर,
सामुद्रिक ज्वारमा हराएको इमाको ।
बादल स्वयम् प्रश्न भई अंधेरोमा,
उत्तर त्यो वर्षिने वर्षा,
सरल प्रश्न अनि त्यसको सरल उत्तर !
हावाले निभेको बत्तीमा कुनै सदैह छैन,
तर त्यो उत्तर प्रश्न बर्नी दिन्छ त यदि,
आँखा सुल्तु को:
प्रत्युत्तर के हौला ?

तथ्यांकमा धर्म र जातीयता

डा. छंके गुरुङ

धर्म

नेपालको जनसंख्याको धर्म अनुसारको तथ्याङ्क उपलब्ध भएको पहिलो जनगणना १९५२/५४ को हो । सो जनगणना हिन्दू, बौद्ध र ईस्लाम तीन धार्मिक समूह मात्र पहिचान गरिएको थियो । जनगणना १९६१ मा जैन र किस्तान (इसाई) धर्म पनि थपियो । जनगणना मा भने किस्तान समूह छुट्ट्याईएन । जनगणना १९८१ म जनगणना १९६१ सरह हिन्दू बौद्ध, ईस्लाम, जैन र किस्तान गरि पाँच समूह थियो । जनगणना १९९१ मा पहिलो पटक मुन्थुम मार्गी किराँती र सिख धर्महरू थपियो । जनगणना २००१ मा बहाई धर्म पनि थपियो ।

जनगणना २००१ अनुसार नेपालको कुल जनसंख्या मध्ये ८०.६ प्रतिशत हिन्दू छन् बौद्ध र ईस्लाम जनसंख्याको अनुपात क्रमशः १०.७ प्रतिशत र ४.२ प्रतिशत छ । किराँती ३.६ प्रतिशत भई चौथो क्रममा पर्दछ । किस्तान बाहेक जैन र सिख धर्म मान्ने जनसंख्या थोरै मात्र छन् ।

जनगणना १९५२/५४ यता उपलब्ध तथ्याङ्कमा धर्म-अनुसारको जनसंख्याको विभिन्न प्रवृत्ति देखिन्छ । १९५२/५४ (२००१ को झण्डै पाँच दशकमा नेपालको जनसंख्या २.८ गुना बढ्यो)। सोही अवधिमा हिन्दू जनसंख्या २.६ गना बढ्यो, जुन राष्ट्रिय औसत भन्दा कम थियो । हिन्दूहरूको अनुपात ८८.८ प्रतिशतमा घट्यो । सोही समयमा, बौद्धहरू ३.५ गुना र ईस्लाम ४.६ गुना बढ्यो । १९५२/५४ को तुलनामा २००१ मा बौद्धको प्रतिशत ८.६ बाट १०.७ र ईस्लामको प्रतिशत २.६ बाट ४.२ हुन गयो । १९६१/२००१ को चार दशकमा जैन जनसंख्या ४.० गुना बढ्यो भने किस्तान २२२ गुना बढ्यो ।

१९९१(२००१) को दशकमा नेपालको जनसंख्या २३ प्रतिशत बढ्यो । सो औसत प्रतिशतको दाँजोमा हिन्दू जनसंख्या १४.६ प्रतिशत मात्र बढ्यो (तालिका १० र चित्र १२) । ईस्लाम जनसंख्याको बृद्धि प्रतिशत (४६.%) सो औसतको दोब्बर रट्यो । बौद्ध जनसंख्याको बृद्धि झण्डै ७० प्रतिशत भयो । किराँती समुदायको बृद्धि १५७ प्रतिशत अथवा १९९१ इता २.६ गुना बढ्यो ।

सबभन्दा बढी बृद्धि किस्तानहरूको भयो: २२६ प्रतिशत अथवा ३.३ गुनाले । हिन्दूहरूले धर्म परिवर्तन बारे विरोध गर्ने कारण यहि किस्तान विस्तार हो । उता, जैन ४५.७ प्रतिशत र सिख ३६.६ प्रतिशत घट्न गयो । यसो हुनुमा मारवाडी/जैन र पञ्जाजारी/सिख जनसंख्या पलायन भएर भन्दा तिनीहरू हिन्दू खेमामा ढल्केकोले हुन सक्छ ।

जातीयता र धर्म

जनगणना जात/जाती तथा धर्म सम्बन्धित तथ्याङ्कहरूको तुलनाबाट धार्मिक समुदायको जातीय बैनोटको आधारमा केही प्रवृत्तिको अडकल गर्न सकिन्छ । १९९१ र २००१ को जनगणना अनुसार हिन्दू जनसंख्या मात्र हिन्दू जातको जनसंख्या भन्दा बढी थियो । अन्य धर्मको जनसंख्या चाहिं सम्बन्धित धर्मलाई परम्परागत रूपमा मान्ने जात/जातीको जनसंख्या भन्दा घटी थियो । अर्थात वर्णश्रम बाहिरका जातीकाले पनि आफुलाई हिन्दू जनाएकोले हिन्दू जनसंख्या बढी र तिनीहरूको जातीय धार्मिक समूहमा जनसंख्याको अनुपात कमी हुने भयो । जनगणना (१९९१ मा हिन्दू जातको जनसंख्या भन्दा हिन्दू धर्म जनाउनेहरू ३४ प्रतिशत बढी थियो (तालिका ११)। सोही जनगणना अनुसार बौद्ध जनाउने जनसंख्या सो सित सम्बन्धित ८ जातीको जनसंख्या भन्दा ३५ प्रतिशत घटि थियो । मुसलमान समूहमा भने उनिहरूको जनसंख्याको अनुपातमा ईस्लाम धर्म हुने ०.३ प्रतिशत मात्र घटि थियो । अर्थात, मुसलमान र चुरौटेहरूमा धर्म विचलन गौण रह्यो । यसको विपरित, ४ किराँती जातीका कुल जनसंख्या मध्ये, ३६.९ प्रतिशतले मात्र किराँती धर्म जनाए । अथवा, ६३.१ प्रतिशत किराँतीहरू अन्य धर्म अन्तर्गत गणना भयो । किराँती जिल्लाहरूमा हिन्दूहरूको बाहुल्य हुनाले, धेरैले आफुलाई हिन्दू जनाएको हुनु पर्दछ । १९९१ मा जैन जनसंख्या, मारवाडीको जनसंख्या भन्दा ७८.१ प्रतिशत घति थियो । अधिकांश मारवाडीले हिन्दू जनाएको सम्भावना छ । जनगणना (२००१ को अनुसार पनि हिन्दू जात भन्दा हिन्दू जनाउने जनसंख्या बढी छ (तालिका ११) सम्बन्धित जात/जातीको जनसंख्या भन्दा

तिनीहरूको परम्परागत धर्म जनाउने जनसंख्या बौद्धमा ११.६ प्रतिशत घटि, ईस्लाममा २.२ प्रतिशत घटि, किराँतीमा २६.१ प्रतिशत घटि र जैनमा ९२.२ प्रतिशत घटि छ ।

१९९१(२००१) को दशक सम्बन्धि यी तथ्याङ्कले एउटा प्रवृति भने प्रष्ट पार्दछ । त्यो हो आफ्नो परम्परागत धर्म प्रति जातीहरूको बढी सजगता । यसलाई, जात/जाती तथा सम्बन्धित धर्म विचको घट्दो जनसंख्या अन्तर जात/जातीको तुलनामा धर्म सम्बन्धि जनसंख्याको बढ्दि प्रतिशतको वेमेले प्रमाणित गर्दछ । (चित्र १३) १९९१को तुलनामा, २००१ मा बढ्द जातीमा बौद्ध जनाउने न्यूनता

३५ प्रतिशतबाट ११.६ प्रतिशतमा घट्यो (तालिका ११) बौद्ध जातीको जनसंख्या २४.९ प्रतिशतले बढ्यो भने बौद्ध जनाउनेहरू ६९.७ प्रतिशतले बढ्यो (चित्र १४) । यस्तै किराँती जातीमा किराँती जनाउने १५७ प्रतिशत बढ्यो । जनजातीहरूको यास्तो प्रवृत्तिले हिन्दू जनसंख्यामा नकारात्मक प्रभाव पर्यो । जस अनुसार हिन्दू जनसंख्याको अधिक्य ३४ प्रतिशत बाट २७.२ प्रतिशतमा घट्यो । यसले गर्दा जातको जनसंख्या २५.२ प्रतिशतले बढी पनि हिन्दू जनाउने जनसंख्या १४.६ प्रतिशत मात्र बढ्यो ।

श्रोत: जनगणना २००१ इ. अनुसार जातीय तथ्यांक प्रारम्भिक लेखाजोखा

तालिका १०: धर्म अनुसार जनसंख्या

धर्म	१९५२/५४	%	१९९१	%	२००१	%	पर-घट १९९१-२००१	%
हिन्दू	7,138,392	88.8	15,996,953	86.5	18,330,121	80.6	2,333,168	14.6
बौद्ध	707,104	8.6	1,439,142	7.8	2,442,520	10.7	1,003,378	69.7
ईस्लाम	208,899	2.6	653,218	3.5	954,023	4.2	300,805	46.0
किराँती	-	-	318,389	1.0	818,106	3.6	499,717	157.0
क्रिस्तान	-	-	31,280	0.2	101,976	0.5	70,696	226.0
जैन	-	-	7,561	0.0	4,108	0.0	-3,453	-45.7
सिख	-	-	9,292	0.1	5,890	0.0	-3,402	-36.6
अन्य	6,840.0	0.0	17,124	0.1	86,080	0.4	68,956	402.7
नखुलेका	-	-	18,138	0.1	-	-	-	-
जम्मा	8,235,079	100.0	491,097	100.0	22,736,934	100.0	4,245,887	23.0

तालिका ११: जातीयता र धर्म

जात/जाती/धर्म	१९९१	२००१	बढ्दि%१९९१-२००१	जातीय समूह
जात: हिन्दू जात धर्म: हिन्दू धर्म* - जात %	10,562,462 <u>15,996,953</u> +5,343,491 +34.0	13,226,560 <u>18,330,121</u> +4,985,917 +27.2	+25.2 +14.6	पहाड र तराईका वर्णाश्रम जातहरू
जात: बौद्ध जाती धर्म: बौद्ध जाती* - धर्म %	2,212,447 <u>1,439,142</u> -773,305 -35.0	2,763,700 <u>2,442,520</u> -321,180 -11.6	+24.9 +69.7	हिमाली, शेर्पा, अंगारी, बालुड, ह्योन्मो, गुरुङ, लामाङ र नेवार (60%) जातीहरू
समूह: मुसलमान धर्म: ईस्लाम समूह* - धर्म %	654,843 <u>653,218</u> -1,625 -0.3	975,873 <u>954,023</u> -21,850 -2.2	+49.0 +46.0	मुस्लिम र चुरौटे
जाती: किराँत जाती धर्म: किराँत धर्म जाती* - धर्म %	863,802 <u>318,389</u> -545,413 -63.1	1,106,663 <u>818,106</u> -288,557 -26.1	+28.1 +157.0	लिम्बु, राई, सुनवार र याखा जातीहरू
जात: मारवाडी धर्म: जैन जात* - धर्म %	29,173 <u>7,561</u> -21,617 -74.1	52,641 <u>4,108</u> -48,533 -92.2	+80.4 -45.7	मारवाडी जात

बुद्धको शिक्षा 'चरथ मिक्खवे चारिक' मिक्षुहरूलाई

घणश्याम राजकीयकार

बौद्धजगतको एउटा गरिमायुक्त ठाउँको नाउँ हो सारनाथ । यो त्यही ठाउँ हो जहाँ बुद्धदेवले सर्वप्रथम पञ्चभद्रशिष्यलाई जीवन-जगतबारे, सदधर्मबारे विस्तृत उपदेश दिनु भएको थियो, जसलाई धर्म-चक्र-प्रवर्तन गरिएको भनिन्छ । त्यसपछि ती पाँचजना शिष्यलाई समेटेर बुद्धदेवले संघको स्थापना गर्नुभयो । यसरी सारनाथमा भगवान बुद्धले धर्मको चर्चा र संघको स्थापना गर्नु भएको लगतै पछि उहाँको कीर्ति विस्तारै फैलिन थाल्यो ।

त्यसैबेलातिर वाराणशी निवासी यश नाम गरेका एकजना धनी बाबुका छोरालाई अंपार भौतिक संपदाको उपभोगले पनि मनमा कहिल्लै सुख र शान्तिको अनुभूति भएको थिएन । सधै उद्घिरन, दिक्क तथा उदास भइरहने युक्त यश एकदिन सारनाथमा बुद्धदेवको दर्शनार्थ आए । बुद्धले यशलाई आफूतिर आइरहेको देखि भन्नुभयो- "भद्र ! आऊ यता, यहाँ शान्ति छ, निर्मल छ, सुख छ । म तिमीलाई धर्म बताउँछु, ध्यान सिकाउँछु । यसैबाट तिम्रो कल्याण हुनेछ ।" बुद्धदेवको यस्तो मधुर वचन सुन्दा तथा मैत्री भावना देख्दा यश प्रफुल्ल भए ।

तत्पश्चात बुद्धदेव यशलाई जीवन-जगतबारे उपदेश दिनु हुई भन्नुहुन्छ- हेर, सज्जन ! जीवन दुखमय छ । रोग, शोक, मोह, असन्तोष, क्लेष, तृष्णा आदि हरदम हरपल मानिसको जीवनमा छायाँभै पछि, पछि लागिरहेको हुन्छ । यसकारण जन्मतु नै दुखको भागी हुनु हो । बुद्ध फेरि

भन्नुहुन्छ- "दुखको कुनै न कुनै कारण अवश्य हुन्छ । कारण नमै कार्य हुदैन भनेकै दुखको उत्पत्ति पनि विनाकारण हुदैन । तर दुखबाट अलगा वा मुक्त हुन सकिन्छ । जसले दुख, दुखको कारण, दुखको निरोध र दुख निरोध गर्न उपाए थाहा पाएको हुन्छ ऊ सही अर्थमा सतपथतिर अग्रसर भएको हुन्छ । त्यसपछि यशलाई अङ्गारोबाट उज्ज्यालोतिर लिगिदिन, चेतना जगाइदिन, ज्ञान र विवेकले परिपूर्ण हुन, सुख र शान्ति प्राप्त गर्न, संबोधि पाउन बुद्धदेवले 'आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग' अन्तर्गत आठओटा विधिहरू जस्तै सम्यक् दृष्टि, सम्यक् संकल्प, सम्यक् वचन, सम्यक् कर्मान्ति, सम्यक् आजीविका, सम्यक् व्यायाम, सम्यक् स्मृति, सम्यक् समाधि (ध्यान) वारे विस्तृत व्याख्या गर्नुभयो ।

भगवान बुद्धको उपदेश सुनेर यशको ज्ञानचक्षु खुल्न गयो । उहाले सिकाउनु भएको विपश्यना ध्यानमा तल्लीन हुँदा उनलाई वास्तविक सुख र शान्तिको अनुभूति हुनगयो । केही दिनपछि नै उनले भगवानसँग प्रव्रज्याका लागि आग्रह भेरे । उनी प्रव्रजित भए, मिक्षु बने । यसरी उनी प्रव्रजित भएको तथा देख्दा उनका चारजना धनिष्ठ, मित्रहरू पनि बुद्धको शरणमा आई प्रवर्जीत भए । यो देखी यशका अरु ५० जना मित्रहरू पनि बुद्धधर्ममा प्रविष्ट भई मिक्षु बने । अब बुद्धको संघमा पंचभद्र शिष्य र यश संहित पचपन्न गरी जम्मा ६० जना शिष्यहरू हुन पुगे । त्यसपछि भगवान बुद्ध ती ६० जना मिक्षुहरू सहित सारनाथमा सर्वप्रथम वर्षवासमा वस्नुभयो । वर्षादभरी अर्थात तीन

जसले शील (धर्म) बुझेको छ, तर प्रयोगमा ल्याउँदैन, ऊ त्यो मान्छे सरह छ
जसले बत्ति बाल्छ र आँखा चिम्लिन्छ ।

Shrestha Oil Distributors

Pasupati Wool Works Pvt. Ltd.

595, Battisputali Sadak, Ktm-9, Nepal
P.O. Box : 9008, Tilganga, Kathmandu,
Tel : 483981, 490067, Fax : 977-1-474193
E-mail : aksth@wlink.com.np

मालाल भूमि

महिनासम्म भिक्षुहरूले एक निश्चित स्थानमा रही धर्म ब्रह्यन गर्न, धर्मोपदेश सुन्न तथा ध्यान भावनामा तल्लीन हुन सदुपयोग गर्ने समय, नियम, परम्परालाई वर्णावास बस्ने भनिन्छ । भगवान् बुद्धले वर्णावास पुरा हुनासाथ ती साठी जना भिक्षुहरूलाई धर्मप्रचारको लागि विभिन्न देशमा पठाउने क्रममा यसरी आज्ञा गर्नुभयो- “भिक्षुहरू हो ! बहुजन हितको लागि, बहुजनको सुखको लागि, लोक कल्याणको लागि, देवताहरू र मनुष्यहरूको हितको लागि, विचरण गर्नु यात्रा गर्नु । कुनै स्थानमा दुइजना नजानु जसले गर्दा अधिकसै अधिक प्रान्तहरूमा धर्मको प्रचार होस् । भिक्षुहरू हो ! आरम्भ, मध्य र अन्त- यी सबै अवस्थामा कल्याणकारी हुने सद्धर्मवारे व्यावहारिक उपदेश दिन अघि बढनु जसबाट संसारमा धर्मको प्रकाश फैलियोस । यसरी ‘चरथ भिक्षे चारिक’ को मंगलवर्णन फुकी ६० जना भिक्षुहरूलाई अलग-अलग ठाउँमा पठाई भगवान् बुद्ध स्वय पनि धर्म प्रचार को लागि सारनाथबाट उसबेलातिर प्रस्थान गर्नुभयो । बुद्धले आफ्नो यो पहिलो धर्म प्रचार यात्रामा ठाउँ-ठाउँमा रुक्वै उपदेश दिई जानुभयो । एकदिन उसबेला नजिक एउटा जंगलमा बुद्धदेव बसिरहनु भएको थियो । त्यसबेला त्यतातिर एकहुल

मानिसहरू बन-विहार गर्न आएका थिए । सबैले आ-आफ्ना पतीहरू साथमा ल्याएका थिए । तर एकजनाको साथमा भने एउटी वेश्या पनि थिइन । कोही आमोद प्रमोद, भोगविलासमा निभमन थिए तर कोही नशामा भुमिरहेका थिए । त्यहीबेला वेश्याले मौका छोपी साथमा आएका स्त्रीहरूको गर-गहना चोरी भागिन । होश आएपछि सबैले यो कुरा थाहा पाएर ती वेश्याको खोजीमा दौडन थाले । यही क्रममा तिनीहरूले एक ठाउँमा एउटा रुख मुनि बुद्ध बसिरहनु भएको देखे । तिनीहरूले बुद्धलाई त्यतातिरबाट भागिरहेकी कुनै स्त्रीलाई देखुन्नयो कि भनी सोधे । बुद्धदेवले तिनीहरूसँगै प्रतिप्रश्न गर्दै भन्नु भयो- “सज्जन वर्ग ! सर्व प्रथम यो कुरा भन्नुस कि एउटी स्त्रीलाई खोज्नु कि आफूले आफैलाई खोज्नु रामो ।” बुद्धको यस्तो वचन सुनी एकछिन तिनीहरू सबै अवाक भए । त्यसपछि तिनीहरूले सोचेर निश्चय नै आफुले आफैलाई खोज्नु श्रेयस्कर हो भने । ततपश्चात तिनीहरू सबै गहना चोरेर भागेकी वेश्यालाई खोज छाडी भगवान् बुद्धको उपदेश सुन बसे । बुद्धको उपदेशबाट ती सबै अत्यन्त प्रभावित भए, परिवर्तित भए र अन्तमा परि व्रजित पनि भए । यसरी बुद्धदेव जहाँ जहाँ जानुभयो त्यहाँ त्यहाँको वातारणमा सुनौलो रशमी छाँदै जानुभयो ।

तागुण्य

यदि यो जगतले मनुष्य मावलाई चिन्दैन भने नचिनोस । यो जगतले मनुष्य चिन्नमा त्यर्ति सफल तथा सक्षम भएको छैन । जगतलाई थोरैले मात्र चिन्न सकेका छन् । तर चिनिए पनि चिनिएको मनुष्यलाई कि त मानवको रूपमा विसिद्धिए कि त देवता बनाएर आकाशमा उठाई विलीन गरिदिए । मनुष्यले मनुष्यलाई मनुष्यको रूपमा कहिले पनि चिनेनन् । एक मनुष्यले अर्को मनुष्यलाई सिर्फ अपहेलनाको दृष्टिले मात्र सम्भो । न कि उसलाई आफ्नो परममित्र वा एक शुभ चिन्तकको रूपमा चिने । यो स्वयम मनुष्यको दोष हो । यथार्थमा भन्नु पर्दा यस्तै भझरहेछ । कुनै मनुष्यलाई कि त पशु सरह सम्भियो कित देवता । ऊ आफ्नो बानीले आफै लाचार भईरहेको छ । यसको चिन्ता गरिरहनु कुनै सोख को विषय होइन तर यो मनुष्यको यथार्थता हो ।

यहाँ कसैलाई कसैको पनि बारेमा क्षणभर सोच्ने फरूसन हैन । सबै आफैनै स्वार्थपनमा रमाइरहेका छन् । यस्तो पनि सोचेको पाईदैन कि आफ्नो सानो

-रत्न थेष्ठ (ओमात्म) प्रणीष्ठिपूर्ण गाण्डिविहार

सुकर्मले कुनै एक मनुष्यको जीवन सफल भई फुल्ल सकछ । तर यो सोच्ने कसले ? हामीले नै हो । सोचे जस्तो मात्र पनि हूँदैन, सयमा एक त्यो पनि मुश्किलले । आफ्नो मनको सम्राट आफै हुन्छ तर पनि परमनुष्यको लागि आफ्नो विचारलाई मोडन सक्ने क्षमता मनुष्यमा हुनु पनेएक महत्व पूर्ण गुण हो । जोसँग यस्तो क्षमता छ त्यो मनुष्य मानवीयता तर्फ बढन सक्नेहुन्छ । नत्र मनुष्य भएर मनुष्यलाई मनुष्यको व्यवहार नगर्ने मनुष्यले, मनुष्यको जिवन सार्थक पार्न सक्दैन । ऊ पृथ्वीको लागि भार र बोझ मात्र हुन्छ ।

त्यसैले हामीले हाम्रो मनभित्र जागेको कुविचार लाई लोपगरी सुविचारलाई प्रस्फुटन गर्ने प्रयासगरी मनुष्य बन्न प्रयत्न गर्नुपर्छ । अनि मात्र मनुष्य जीवन सार्थक हुन्छ । त्यसकारण आजै देखि मनुष्य जीवनमा मनुष्यत्व ल्याउने प्रयत्न गरै ।

सन्दर्भः बौद्ध छात्रवृति तथा पुरस्कार

- विमल बछादुर शाक्य, बुटवल

महामानव गौतम बुद्ध नेपालका सुपुत्र हुन् । उहाँको जन्म इ.पु. ५६३ मा शुक्लारको दिन लुम्बिनी अञ्चल रूपन्देही जिल्लाको "लुम्बिनी" मा भएको थियो । उहाँको बाल्यकालको नाम "सिद्धार्थ" हो । उहाँले २९ वर्षको उमेरमा बहुजन हितका लागि गृह त्याग अर्थात महाभिनिष्कमण गर्नु भएको थियो । उहाँले ३५ वर्षको उमेरमा बुद्धगायको "बोधिवृक्ष" मुनि "बुद्धत्व" (बोधिज्ञान) प्राप्त गर्नु भएको थियो । उहाँले मृगदावन सारनाथमा पंचभद्रवर्गीय भिक्षुहरू कोन्डन्य, वृप्त, भद्रिय, महानाम र अस्सीतलाई "प्रथम उपदेश" अर्थात "धर्मचक्र प्रवर्तन" गर्नु भएको थियो । त्यसपछि उहाँले ४५ वर्षसम्म बुद्ध धर्मको निरन्तर प्रचार-प्रसार गर्नु भयो । अन्ततः अस्सी वर्षको उमेरमा कुशीनगर (कुसीनारा) मा वैशाख पूर्णिमाकै दिन मंगलबार उहाँको "महापरिनिर्वाण" भएको थियो ।

उहाँले प्रतिपादन गर्नु भएको बुद्ध धर्म (बुद्ध दर्शन) आज विश्वभर फैलिएको छ । विश्वका करोडौ मानिसहरू बुद्ध धर्मप्रति आस्था राख्नुका साथै अनुयायी बनेका छन् । महान वैज्ञानिक डा. अल्वर्ट आइनस्टाइनले "आजको युगमा आधुनिक विज्ञानसँग मिल्ने कुनै धर्म छ भने त्यो बुद्ध धर्म हो" भनेका छन् । एवं प्रकारले डा.भिक्षु के, श्री धर्मानन्द भन्नु हुन्छ "जति-जति विज्ञानले प्रगति गर्दै त्यति त्यति विज्ञान बुद्धको समीपमा आउँछ" । आज भन्दा पच्चीस सय वर्ष अगाडि प्रतिपादित बुद्ध धर्म विज्ञान सम्मत, समय सापेक्ष र शाश्वत सत्यको रूपमा सबैले अंगीकार गरेका छन् । तसर्थ आज यो धर्म अन्तराष्ट्रिय धर्मको रूपमा प्रतिष्ठापित भइसकेको छ । विश्वको

मानचित्रमा नेपालको गौरव कायम गर्न उहाँको अमल्य देनलाई सदासर्वदा स्मरण एवं सम्मानका खातिर श्री ५ को सरकारले शाक्यमुनि बुद्धलाई "राष्ट्रिय विभूति" को रूपमा घोषणा गरिसकेको छ । बुद्ध जयन्तीलाई राष्ट्रिय पर्वको रूपमा ग्रहण गरी अधिराज्यभर विदा र उक्त दिन हिसा कर्म बन्द गर्ने घोषणा पनि गरिसकेको छ । संयुक्त राष्ट्र संघले पनि बुद्ध जयन्तीका दिन विश्वभरि आफ्ना कायांलय बन्द गर्ने घोषणा गरिसकेको छ । आज यो तथ्य प्रमाणित भै सकेको छ कि नेपालका नेपालीहरूले मात्र होइन संसार भरका मानिसहरूले बुद्ध र उहाँको धर्मलाई अत्यन्त श्रद्धा एवं सम्मान प्रदान गरेका छन् भन्नुमा अत्युक्ति नहोला । आज महामानव बुद्धलाई "भगवान" को रूपमा पुज्दछन् ।

नेपाल एक बहुजातीय, बहुभाषिक हिन्दू अधिराज्य हो । हाम्रो देश हिन्दू राष्ट्र भएता पनि बौद्ध, इसाई, मुस्लिम, जैन आदि धर्मावलम्बीहरू पनि रहेको सर्वविदितै छ । एक अर्काको धर्म रितिरिवाज एवं परपरा प्रति श्रद्धा र सम्मान रहेको पनि पाएका छौं । यहाँ धार्मिक सहिष्णुता र आ-आफ्नो धर्म, संस्कृतिमा अगाध सम्मान राख्दछन् । अशिक्षा, अज्ञानता र संचेतनाको अभावले अझै पनि नेपालका बौद्ध धर्मावलम्बीहरूले आफ्नो धर्मलाई राम्ररी चिन्न, बुझ्न, र आत्मसात गर्न सकेका छैनन् । तसर्थ आफ्नो धर्मलाई चिन्न बुझ्न र व्यवहारिक जीवनमा समेत कार्यान्वयन गर्न, बुद्ध धर्मका व्यापक प्रचार-प्रसार गर्न र यस धर्म प्रति श्रद्धाभक्ति राख्न आस्थावान तथा

Tibet Cottage (Pvt) Ltd.

P.O. Box : 1-49 Chha, Jyatha, Thamel, Kathmandu, Nepal
Tel : 226577, 252867 Max : 977-1-240165--
E-mail : tcottage@mos.com.np
<http://www.tibetcottage.com>

Tibet Cottage is known for excellence and caters to its patrons' wish for cleanliness, help fulness and warm hospitality. Because we are family-owned guest house, stay with us and make it a temporary home of their own.

अनुयायी बनाउनका लागि संगठित रूपमा समय सापेक्ष, उपयोगी एवं फलदायी नीति बनाइ योजना तयगरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरेर यसको औचित्य र व्यापकतालाई प्रमाणित गर्नु परेको छ । यही सदर्भमा बौद्ध छात्रवृत्ति अध्ययकोष स्थापना गरी त्यसको व्याज रकमबाट हरेक वर्ष बुद्ध जयन्तीको पुनीत अवसरमा सम्बन्धित जिल्लाका विभिन्न विद्यालयबाट विधिवत रूपले गरीब तथा जेहेन्दार छात्रछात्रालाई छनौट गरी बौद्ध छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाई निरन्तरता दिनु पर्ने देखिन्छ । यो बौद्ध छात्रवृत्ति अध्यय कोषलाई सबल र दीगो बनाउनका लागि सम्पूर्ण बौद्ध धर्मावलम्बी तथा यस धर्मप्रति आस्था राख्नु हुने धर्मवन्धुहरूले विशेष योगदान गर्नुपर्दछ । बुद्ध दर्शनमा आफूले गरेको स्वआर्जनबाट एक हिस्सा असल कार्यको लागि दान गर्नु पर्दछ भन्ने मान्यता रहीआएको छ । यसले भनिएको पनि छ “सबै दान धर्म दान जिनाति” अर्थात् “सबै दान मध्ये धर्मदान उत्तम छ” । सक्षम व्यक्तिहरूले अशक्त, निर्धन, दीन दुखीहरूको सेवा गर्नु उत्तम धर्म हो । हाम्रो सानो तथा अत्यन्त महत्वपूर्ण अंशदानले कसैको हित कल्याण र भलो हुन्छ भने एक कदम अगाडि बढेर सत्कर्म गर्नु पर्दछ । किनभने लोक हितका लागि गरिने कर्म नै धर्म हो । यसरी धर्मवन्धुहरूबाट प्राप्त सहयोगलाई एक मुष्ट रूपमा प्राप्त हुने रकमलाई विधिपूर्वक छात्रवृत्तिको रूपमा वितरण गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु एक उदाहरणीय कार्य हुने छ । यसले जिल्लाका तमाम गरीब तथा जेहेन्दार विद्यार्थीहरूलाई आर्थिक सहयोग उपलब्ध हुने छ । उनीहरू उत्साहित हुने छन् । आफ्नो उच्चल भविष्य प्रति आशावादी बन्नेछन् । यसले समाज र राष्ट्रलाई ठूलो टेवा मिल्ने छ । यस्तो अनुकरणीय कार्य छिटो सम्पादन गर्ने तर्फ एकजुट हुनु आजको आवश्यकता हो ।

विशाखा सामाजिक सेवा पुरस्कार तथा अनाथपिण्डक सामाजिक सेवा पुरस्कार

मानिस एक सामाजिक प्राणी हो । समाज विना मानिसको अस्तित्वको परिकल्पना गर्न सकिन्दैन । समाजका अगुवा कार्यकर्ताहरूको निस्वार्थ सेवाले सामाजिक विकास निरन्तर भई रहेको हुन्छ । यो अवस्था हिजो पनि थियो, आज पनि छ र भोलि पनि रहनेछ । समाजका यी अगुवा कार्यकर्ताहरूले सम्मानका खातिर कार्य गरेका हुदैनन् ।

उनीहरूले सम्मानको अपेक्षा गरेको हुदैन तर पनि समाजका व्यक्तिहरूले ती अगुवा कार्यकर्ताहरूको सेवा कार्यको कदर गर्दछन् अनि सम्मान गर्दछन् । हाम्रो नेपाली समाजको यो अत्यन्त राम्रो परम्परा हो । हामीले गौरव गर्नुपर्दछ । हाम्रो देशमा राष्ट्रका लागि महत्वपूर्ण योगदान पुर्याउने, विशिष्ट सेवा पुर्याउने राजनैतिक सामाजिक कार्यकर्ता तथा राष्ट्रसेवकहरूलाई नगद पुरस्कार, मान पदवी र मानका खातिर मानवाट विभूषित गर्ने गौरवमय परम्परा रही आएको छ । यी सब कुराहरूलाई मध्यनजर राखेर सम्बन्धित जिल्लामा बुद्ध धर्मको प्रचार-प्रसार र दीगो सामाजिक विकासका लागि बुद्ध धर्मअनुसार निस्वार्थ रूपले गाउँ, नगर, जिल्ला र अधिराज्यका निम्नित अमूल्य योगदान पुर्याउने व्यक्तिहरूलाई उत्साहित गर्न, निस्वार्थरूपले गरिने कार्यमा अझ अभिप्रेरित गर्न र अरुलाई सत्कर्ममा डोर्याउन अनुकरणीय उत्तरदायित्व निर्वाह गर्ने महिला एवं पुरुषका लागि वेगलावेगलै पुरस्कार प्रदान गर्ने प्रवन्ध मिलाउन समयमै यी पुरस्कारहरू स्थापना गर्नु उचित देखिन्छ । यसका लागि वेगलावेगलै वा एकमुष्ट रूपमा दाताहरूबाट आर्थिक सहयोग प्राप्तगरी कुनै वाणिज्य बैंक वा फाइनान्स कम्पनीमा मुद्रीती खाता खोलिनु राम्रो हुन्छ । त्यसबाट प्राप्त हुने वार्षिक व्याजबाट पुरस्कार राशिको व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।

महिला र पुरुषहरूलाई छुट्टा-छुट्टै पुरस्कार स्थापना हुनु पर्दछ भन्ने कुरा माथि नै उल्लेख भईसकेको छ । महिलाहरूको लागि “विशाखा सामाजिक सेवा पुरस्कार” र पुरुषहरूको लागि “अनाथपिण्डक सामाजिक सेवा पुरस्कार” नामाकरण गर्नुपनि राम्रो हुन्छ । सामाजिक सेवा पुरस्कारमा “विशाखा” र “अनाथपिण्डक” नाम नै किन ? अरु पनि नामाकरण गर्न सकिन्छ । यसबारे प्रष्ट्याउनु अत्यन्त आवश्यक छ ।

विशाखा

बौद्ध साहित्यमा विशाखालाई महाउपासिकाको रूपमा उल्लेख गरेको पाइन्छ । उनको जन्म अंग राष्ट्र (मगध राज्य ?) को भद्रिय नगरका मेण्डक महाजनका सुपुत्र धनञ्जयको जेठी पत्नी सुमना देवीको कोखबाट भएको हो । यिनका पिता धनञ्जय महाजन भद्रिय नगरबाट कोशल नरेशको आग्रहमा साकेत नगरमा बसाई सरेका हुन् । उनी उ वर्षको उमेरमा श्रोतापन्न भएकी थिइन् ।

श्रावस्ती नगरमा मृगार महाजन बस्थये । यिनका छोरा पूर्णवर्द्धन हुन् । विशाखाको मृगार सेठका छोरा पूर्णवर्द्धनसंग विवाह सुसम्पन्न भएको थियो ।

मृगार महाजनले निग्रन्थ (कुनै ग्रन्थ नमान्ने) अचेल (नग्न साधु) हरूलाई भोजनका निमित्त आमन्त्रण गरे । उनले नव बुहारीलाई ती अरहन्त अचेलकहरूको शुभ आशिर्वाद लिन आउन भने । श्रोतापन्न आर्य श्राविका विशाखाले अरहन्तहरूको विषयमा सुनेर भोजन कक्षमा दर्शन गर्न आउँदा नग्न साधुहरूलाई देखेपछि यी नग्न साधुहरू अरहन्त हुन सक्दैनन् भनेर नभेटिकन फर्किन । ती अचेलकहरूले श्रमण गौतम बुद्धका श्राविका महाचण्डाली भनेर आलोचना गर्दै मृगार महाजनसंग तिनलाई घरबाट निकालिदिन आग्रह गरे । मृगार महाजनले अज्ञानतावश यस्तो अपराध हुन सक्छ क्षमा गरीदिनोस् भने आग्रह गरे । ती अचेलकहरूलाई विदाई गरी आफूले भोजन गर्न थाले । विशाखा ससुरालाई पंखा हम्कडै थिइन् । त्यही बेला एकजना भिक्षु भिक्षाटनका लागि आउनुभएको तिनले देखिन । तिनले आफ्ना ससुराले स्थविर भिक्षुलाई देखेर पनि वास्ता नगरी खाना खाई गरेको अनुभव गरिन । विशाखाले आदरपूर्वक भिक्षुलाई आमन्त्रण गर्दै भनिन “हाम्रो ससुरा वा वासी भोजन गर्दै हुनुहुन्छ” । यो कटु वचन सुनेर मृगार महाजनले आफ्नो बुहारीलाई घरबाट निकलन अहाए । तिनी मानिन् । यस सन्दर्भमा भद्रभलाद्मीको बैठक बस्यो । विशाखालाई आफूले भनेको कुराको स्पष्टीकरण मागियो । तिनले सबैका सामुन्ते मैले मेरो ससुरालाई वासी भोजन गरिराख्नु भएको छ, भनेकी हुँ किनभने उहाँले पूर्व जन्ममा गरेको पृथ्यको फल उपभोग गर्दै हुनुहुन्छ । एउटा स्थविर भिक्षु आफ्नो दैलोमा आउँदा वास्ता नगर्नु भनेको वर्तमानमा पृथ्य कार्य नगर्नु हो । त्यसैले मैले उपरोक्त कुरा भनेकी हुँ । भद्र भलाद्मीले विशाखाले गलत कार्य नगरेको ठहर गरे । त्यसै बेला विवाहको विदाईको बेला तिनलाई दशवटा निर्देशन माइती पक्षबाट दिइएको थियो । ती कुराहरू पनि स्पष्ट पार्न तिनलाई भनियो । घरको आगो आन्तरिक कलहको कुरा बाहिर लानु हुँदैन त्यसरी नै बाहिरको अनर्गल कुरा घरमा त्याउनु हुँदैन । यसरी नै अरु नौवटा कुराको तिनले स्पष्टीकरण दिइन् । अन्ततः ससुरा मृगार महाजनले आफ्नो भूल स्वीकार गरे । त्यस पछि विशाखाले ससुराको अनुमति

लिएर तथागत बुद्ध सहित भिक्षु संघलाई भोजनका लागि आमन्त्रण गरी महादान गर्न लगाइन् । मृगार महाजनले श्रोतापति फल प्राप्त गरे । विशाखा मेरो बुहारी भएपनि मेरो माता समान हुन् भनी पोषण गरेकोले त्यस बेलादेखि विशाखालाई “मृगार माता” भनिएको हो । मृगार महाजनले विशाखाको लागि निम्न गाथा व्यक्त गरेका थिए ।

सोहं अज्ज पजानामि, यत्थ दिन्न महफलं ।
अन्त्याय वत मे भद्रा, सुणिसा घरमागताति ।

आज मैले कहाँ दान गरें भने महान फल प्राप्त हुन्छ भन्ने थाहा पाएँ । निश्चय पनि अर्थ वा हितका लागि असल लक्षण युक्त बुहारी मेरो घरमा प्रवेश गरेकी हुन् ।

एकपल्ट विशाखा मृगार माता आफ्नो नौ करोड मूल्य पर्ने महालता आभूषण उतारी दासीलाई सुम्पी तथागत बुद्धको धर्म श्रवणका लागि गइन् । धर्म श्रवण कार्य समाप्त भए पछि बुद्धलाई वन्दनागरी घर फर्किन् । दासी पनि साथै फर्किन् । दासीसंग गहना मार्गदा विहारमै छोडेर आएको बताइन् । विशाखाले दासीलाई विहारमा गई गहना ल्याउन अहाइन् तर आनन्द स्थविरले छोइ सक्नु भएको भए गहना न ल्याउन भनिन् । विहारमा भिक्षु आनन्द स्थविरले गहना सुरक्षित राखी दिएका थिए । विशाखा मृगार माताले उक्त गहना विक्रीगरी भिक्षु संघलाई केही गरिदिने निश्चय गरिन् । उक्त गहनाको मूल्य नौ करोड तोकियो तर विक्री गर्न जाँदा कसैले पनि किन्न नसकेकोले आफैले नौ करोडमा गहना किनिन् र उक्त पैसाले जग्गा खरिद गरिन् र फेरि नौ करोड खर्चगरी पूर्वाराम विहार निर्माण गरिन् । बुद्ध र भिक्षु संघलाई उक्त विहार दान गरिन् । यस कार्यमा नौ करोड खर्च भएको थियो ।

विशाखा मृगार माताका १० पुत्र, पुत्री, २००-२०० नाति नातिनीहरू भए । अन्ततः उनको १२० वर्षको उमेरमा देहावसान भयो ।

विशाखाको जीवनीबाट यो स्पष्ट हुन्छ कि तिनी नारी रत्न हुन् । तिनी महिलाहरूका लागि प्रेरणाकी श्रोत हुन् । तसर्थ तिनको नामबाट पुरस्कारको नामाकरण गर्नु उचित देखिन्छ ।

क्रमशः

नानवीय विकारहरू (Human Defilements)

- डा. पाठ ब्रह्मदुर्गा

सन्तुष्टि वा तृप्त हुन खोजे गलत विचारको कारण लोभ उत्पन्न हुन्छ । असन्तुष्टीका कारण कोध उत्पन्न हुन्छ । त्यस्तै गरी अशुद्ध विचारहरूको कारण द्वेष उत्पन्न हुन्छ । यी तीन लोभ, कोध र द्वेषलाई संसारको आगो भनिन्छ । बाहिरी आगोलाई पानीले निभाउन सकिन्छ तर यी आगोहरूलाई महासागरको पानीले पनि निभाउन सकिदैन । शीलरूपी जलले मात्र यी आगोहरूलाई निभाउन सकिन्छ । जुन मानिस लोभी छ उसलाई लोभले नै जलाउँछ, जो मानिस कोधी छ उसलाई उसैको कोधले जलाउँछ र जो मानिस द्वेषयुक्त छ उसलाई आफैभित्र रहेको द्वेषले नै जलाउँदछ । यस्ता मानिसहरूलाई जलाउन वास्तविक आगोको आवश्यकता पर्दैन । तसर्थ आगोरूपी यी लोभ, कोध र द्वेषले मानिसको वास्तविक मन (True Mind) लाई नै ध्वस्त पारिदिन्छ ।

यो विश्व निश्चितरूपमा धैरै प्रकारको आगोमा जलिरहेको छ । यी आगोहरू लोभको आगो, कोधको आगो, द्वेषको आगो, अहंमवाद (Egoism) को आगो, स्वार्थको आगो, निर्बलता, रोग र मृत्युको आगो, चिन्ताको आगो, वेदना, कष्ट र पीडाको आगो हुन् । यी आगोहरूले मानिसको मन तथा चित्तलाई मात्र नष्ट गर्ने होइन कि यसले तिनीहरूलाई पनि कष्ट दिन्छ, र तिनीहरूलाई मन, वचन र कर्मले पाप कर्म गर्नमा उद्यत गराउँदछ । यी आगोले पोलेको धाउबाट निस्केको पीपले अरुलाई पनि संकरण गर्दछ, र तिनीहरूलाई पापकर्मको बाटो (Evil Path) मा डोर्याउँछ ।

लोभमा थोरै अशुद्धता वा मैलो हुन्छ, तर मैलोलाई हटाउन गाहो हुन्छ । कोधमा धैरै मैलो हुन्छ तर यसलाई

सजिलैसँग पखालन सकिन्छ । द्वेषतामा सबभन्दा बढी मैलो हुन्छ जसलाई हटाउन साहै गाहो हुन्छ । तसर्थ मानिसहरूले यी आगोहरूलाई निभाउन प्रयत्न गर्नुपर्दछ । यदि मानिसको विचार विवेकशील, शुद्ध र निस्वार्थताले भरिपूर्ण छ त त्यस्ताको मन वा चित्तमा सांसारिक विकाहरूले जरा गाइन सक्तैन ।

लोभ, कोध र द्वेष मानिसको लागि एक ज्वरो (Fever) नै हो । यदि कुनै मानिस यस ज्वरोबाट आकान्त छ भने ऊ जस्तोसुकै आरामदायी कोठामा सुते पनि उसलाई निंद्रा लाग्दैन र उसलाई छटपटी हुन्छ । तर जो व्यक्ति यस ज्वरोबाट मुक्ति पाएको छ उसलाई जस्तोसुकै स्थानमा पनि शान्तसँग निर्दाउन समस्या पर्दैन ।

तसर्थ लोभ, कोध र द्वेष मानवीय दुःख तथा चिन्ताको श्रोतहरू हुन् । यी श्रोतहरूबाट मुक्ति पाउन मानिस नैतिकवान, विवेकशील शुद्ध विचारको हुनुपर्दछ । नैतिकताले लोभलाई, शुद्ध विचारले कोधलाई र विवेकले द्वेषलाई पखाल्दछ ।

मानिसको तृष्णाको कुनै अन्त हुदैन । यो कुनै मानिसले नुनीलो पानी पिएको जस्तै हो जुन पिउनाले मानिसको तिर्खा मेटिनुको साटो अरु बददछ । मानिसले आफ्नो इच्छा वा तृष्णा (भौतिक वस्तुहरू प्राप्त गर्न) पूरा गर्न अनेक प्रयत्न गर्दछन् । अनेक प्रयत्नको बावजुद पनि यसले अन्ततः असन्तुष्टी मात्र प्राप्त गर्दछ र उसको चिन्ता र दुःख अझ दोब्वर, तेब्वर हुन्छ । मानिसको तृष्णा कहिल्यै पनि पूर्ण हुदैन । इच्छा पूरा नहुँदा त्यसले केवल छटपटी र जलन मात्र छोडेर जान्छ । अनि त्यसको परिणामस्वरूप उसको दिमाग विक्षिप्त हुन पुगदछ ।

We express heartiest warm greetings & best wishes to
The Ananda Bhoomi

World Distribution Nepal Pvt. Ltd.

P.O.Box 11291, Siddhi Bhawan, Kathmandu, Nepal

Tel: 243706, 246234, 255088, 263600 | Max: 977-1-243726 | Email: bishwa@conep.com.np

धर्म र अधर्म

-गात्रा पौड्याल

धर्म भनेको एक स्वाभाविक मौलिक गुण हो । कुनै पनि जीव तथा वस्तु अथवा जडेखि चैतन्य सम्पूर्णमा आ-आफ्नो गुण धर्म धारण भएको हुन्छ । गुण धर्मले उसको परिचय र महत्व दर्शाउँछ । जसरी आँपको फल चिचिलैमा खाँदा तीतो, केही ठूलो हुँदा अमिलों र समय पुराग जब आवश्यक तत्व त्यसमा संकलित हुन जान्छ, तब त्यही तीतो फल मिठो अमृत फलमा परिणत हुन्छ । त्यो त्यस्को गुणधर्म हो, परिचय र महत्व पनि हो । ती गुणहरू जसरी आँपले समयअनुसार धारण गर्दै त्यसरी नै हरेक चीजमा अनुकूलित गुण धर्म धारण भएको हुन्छ ।

वस्तु निर्माण हुँदा जस्तो समय, परिस्थिति र तत्वहरूको समायोजन हुन्छ त्यसै अनुसार त्यसमा आधुनिक समाज धेरै विधोलिएको पाइन्छ । तर, मानवतामा कसरी धर्म र वैराग्य समाहित हुन्छन्, सोको सम्बन्ध बारे कुनै चर्चा भने पाइदैन । चैतन्य परब्रह्म एक यस्तो निराकार प्रवाह हो जो कण अनन्तसम्म कियाको रूपमा अभिव्यक्त भएको पाइन्छ । यो पञ्चमहाभूत वा पञ्चायत्विक चित्तको एकाग्रता, वैराग्य, उपरती, मुमुच्छ आदिमा प्रवल देखिन्छ । यस अर्थमा आँपको गुलियो हुने गुण जस्तै महत्वपूर्ण रहन्छ । समयलाई प्रकृतिको आधारशिलामा मूल्यांकन गर्न सक्यो भने यो जीवन संगीतमै आनन्दपूर्ण, सागरकै शान्त र स्थीर अनि हिमालयमै स्वच्छ, र निर्मल अनि पवित्र हुन्छ ।

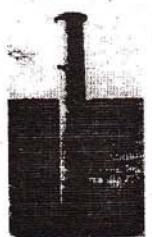
चैतन्य पुरुषको चिन्तन र दीर्घकालिन अविचलित विचारशुन्य परिस्थितिमा, भक्तिको मानवीय स्वरूप र

अस्तित्वको सरचना पनि हो । जसवाट जीवमा विचार प्रवाहित भएको हुन्छ । विचारद्वारा मन, व्यवहार र आचरण हुदै विरपरिको वातावरण नै समष्टिगतरूपले एक छत्र प्रभावित भएको हुन्छ । मन र मनद्वारा निर्मित अन्य वृत्तिहरूको दास भएर मौलिकतामा प्रवेश नै नपाई मानव जन्म र मृत्युमा अलिकरहन्छ । अतिरिक्त मनद्वारा ध्यान, ज्ञान र योन आदि प्रति साथ दिने उर्जाको परकाप्ता रहेको हुन्छ, र सोही अनुरूप सञ्चालित हुन्छ ।

चेतनाद्वारा शुन्यताको भाव वोध गर्नसकिने हुनाले र ज्ञान सम्पूर्णताद्वारा अज्ञानताको अन्य पछि ब्रह्मवोधद्वारा आनन्दको प्राप्ति हुन्छ । तसर्थ धर्म शुन्यतामा छ, अविछिन्न चेतनाको तरंगमा छ, अभूतपूर्व वैराग्य र शुद्ध चित्तको नामिकिय अंशमा व्याप्त भएको हुन्छ, प्रज्वलित र प्रवल रहन्छ । सोको नित्य प्रवाहले शरीर इन्द्रिय मन आदि सबैलाई व्याप्तगरी शील, स्वभाव, आचरण र वृत्ति जस्ता शारीरिक अवयवहरूमा हर मौसम, हरवर्षत एक सुरमा र समानरूपतो अडीरहन सक्दछन् । जस्को सतत साधनाद्वारा समाधि उपलब्ध हुन सक्दछ । एउटा सामान्य मानिसमा पनि ।

त्यसैले हरेक चेतनाको स्वरूप अपार चेतनाको सत्ता हो । ज्ञानको सामर्थ्य हो । त्यो नै चेतनाको सत्ता हो । इन्द्रियातित र भावातित चेतनाको गठन र यौगिकरूप नै जीवनको धर्म हो । यस शीर्ष अवस्थामा वेदको 'एकमेवा द्वितीय ब्रह्म', कुरानको 'Allah, the beneficent, the merciful' वा इबलको '(Because, Lord is my shepherd'

**मिजन टूर्स एण्ड ट्राभल्सले नेपाली श्रद्धावानहरूको लागि थाइल्याण्ड, बर्मा, श्रीलंका तथा चीन जस्ता बैद्यु
देशहरूको तीर्थ यात्राको लेशो समूह यही माघ-फ्रान्चुमा जान लागेको छ ।
भ्रमणमा जान इच्छुक श्रद्धावान महानुभावहरूले सम्पर्क गर्नुहोला ।**

Vision TOURS & TRAVELS (P.) Ltd.
(A Quality Tour Operator in Nepal)

P.O. BOX : 10666, THAPATHALI, KATHMANDU, NEPAL

Tel : 244114, 258326, Fax : 977-1-244114/524588

E-mail : vision@wlink.com.np, Website : www.visiontours.com

* Inbound Tour & Outbound Tour * Cultural & Religious Tour

* Air Ticketing

* Hotel Booking

सम्पर्क : छानुराज शाक्य,

प्रणय श्रेष्ठ

Mobile : 981038196

मर्जिकम निकायको 'साक्षीभाव' आदिमा ब्रह्म सत्ता रहन्छ । त्यो मानवता र मानव धर्मलाई साथीदिने अलौकिक विम्ब बनीरहेको हुन्छ । त्यो जीवन उर्जा पनि हो । त्यसका अनुष्ठान र अविर्भावनै धार्मिकता हो ।

जब सम्म मानव सचिन्तन ब्रह्ममय हुँदैन, तब सम्म तीर्थ, ब्रत, दान, उपकर आदि जे गरेपनि पुण्य आर्जन गर्ने लोभको अन्य नभएसम्म मुक्ति र मोक्षको उपलब्ध हुँदैन ।

'भगवान बुद्ध भन्नु हुन्छ 'म कुनै पारलौकिक अवतारी हैन, केवल जाग्रित मानव हुँ' ।

अब यहाँ जागृत धार्मिकतापूर्ण, क्लेशरहित, राग र मोह अनि बन्धन विहिन सतत प्रवाहद्वारा परिपूर्ण केवल ऐउटा अनन्त बोध, ज्ञान हो । यो सिक्ने सिकाइने वा जानकारी लिने कुरो होइन, यो स्वज्ञान हो । र यो नै सम्बुद्धरूपे पाउने उपलब्धी हो ।

प्रकृतिको अध्ययन र त्यस ज्ञानलाई प्रत्यक्ष जीवनमा अपनाउन जानेर साधारण मानिस दिक्काल बाट मुक्त महाशुन्यमय हुन्छ, मुक्त हुन्छ । उपदेशहरू भन्छन्- मन नियन्त्रणमा छ, र सही मार्गमा राखेको छ, भने लोभको कुनै हिलोले उसको बाटो छेक्ने छैन र सबै दुख विलाएर जान्छन् । यस्तो अध्ययन भनेको संसारका स्वार्थीभावहरूको पहिचान गर्नु हो । यो बादल, बिजुली, वर्षा, माटो, चट्टान, रुख-विरुद्ध, जीवजन्तु लगायत ब्रह्माण्डका बावत चिजको अध्ययन र अनुशरण हो । यो फेशन हैन यो मौलिक हुन्छ, र मौलिक नै रहन्छ ।

"इमं हि सुभतो कायं गहेत्व तत्थ मुच्छिता
बला कुरोन्ता पापानी दुखबा न परिमुच्चरे"

अर्थात मुख्य व्यक्ति यस. नश्वर शरीरलाई नै शुभ मानेर त्यसमा मुर्क्षित भएर पाप कर्म गर्दछ, र दुखबाट छुटकारा पाउदैन । शरीरको मात्र हिफाजत गर्दछ । ऊ शरीरको उद्गमताको अध्ययन गर्दछ । घाँटीमा घण्टी, नाडीमा अनेक दाना, हाड खोड आदि उनेर लगाउँछु, शारीरलाई अनेक चिजले लिपेर स्वरूपलाई कुरुप गराउँछ । आफ्नो आत्म विश्वास क्षीण भएको हुन्छ । वाह्य अवस्थामा ऊ जीवित रहन्छ । मानौ ऊ अब मान्छे छैदैछैन । ऊ अक्षताको भर धामी र धामीको भर हामी भने भै स्वविवेक हैन कि अन्यत्रले जे गन्यो उही गर्न चाहन्छ, ऐउटा यान्त्रिक मानव सरह । यसरी ऊ ऐउटा कुकर्मी र अधर्मी भएर काल पर्खिरहन्छ । यसरी यौटा मानव अमानव र पतित बन्दछ ।

भवतु सब्ब मङ्गलं

"यो मेरो दोष हैन"

- आ. बोधानन्द

यो मेरो दोष हैन
ऋतुको नियम हो ।
सर्वनास हुन्छ उत्पत्ति पनि
न डरा तिमी मेरो पनि यस्तै हाल छ ।
मृत्यु क्यालेण्डरमा लेखन खोज्दौ
तँ लाचार भएर आफै खोज्दू
आखिर कहाँ जान्छ र मछलि.....
तिम्रो हरेक आहटले,
मेरो मस्तिस्कलाई हल्लाउँछ
तिमी डराएका छौ अत्तिएका छौ
त्यसैले त बुरुक बुरुक उफिन्छौ
तिम्रो धाउको मलमपट्टी आफैसँग छ ।
तिम्रो रोदन पछाडिको हाँसो आफैसँग छ ।
तर विडम्बना तिमी भौंतारिन्छौ
के गरिस नि ! मंगले आफूनै ढंगले.....
किन दोष दिन्छौ मलाई
यो मेरो भूल हैन, तिम्रो आतरुरता हो
यो मेरो दोष हैन ।

छैनराग जस्तो आगो
छैन द्वेषसमान अपराध
छैन पञ्चस्कन्ध जस्तो दुःख
छैन शान्ति समान सुख ॥

With Best Compliments

Pasupati Trading Co.
F.D. 46 Pitampura,
New Delhi

“घर जाना म अब, यहीं बस्थु सधै मज्ते नै हुँचु

वर्तमान राहुल श्रामणेरको मनाइले अतीतलाई सरझगड्हेण्ठे

-कोठडव्य

श्रामणेर-भिक्षु-ऋषिनी अनागारिकाको दिक्षा वा एक किसिमबाट प्रद्रजित हुने परम्पराको थालनी भएर जीवन्तर रूपमा अगाडि बढी रहेकै छ। प्रद्रजित गृहत्यार्गी हुनु निश्चय पनि सजिलो कार्य होइन, सरल जीवन भएर पनि व्यतीत गर्न भने सरल नहुन सक्छ। बुद्धशासनको अंशियार भई बुद्धोपदेशलाई जनमासमा प्रचार-प्रसार गर्ने लक्ष बोकी आजभन्दा ७० वर्ष अगाडी नै नेपालको पहिलो थेरवादी भिक्षु महाप्रज्ञा देखियो भने लगतै भिक्षुहरू प्रज्ञानन्द, शाक्यानन्द, धर्मालोक, अनिरुद्ध, अमृतानन्द देखिए। रत्नपाली, धर्मपाली, संघपाली, विशाखा, रत्नञ्जरी, धर्मावती जस्ता अनागारि काहरू देखिए। उहाँहरूको प्रयासमा श्रद्धालु उपासक-उपासिकाहरूले धर्मप्रति श्रद्धा र आस्था राख्न जाने। परिणामतः बुद्धशानलाई अगाडी डोर्याउन धर्मप्रति जीवन समर्पणगरी प्रद्रजित जीवन अपनाउनेहरूको माग हुँदै खोजी भयो होला।

श्रामणेर प्रद्रज्यालाई धेरैले ग्रहण गरे, धेरैले उपसम्पदा दिक्षा लिई भिक्षु नै भए, धेरै अनागारिका पनि भए जसमध्ये कोही वितेत कोही वस्त्र परि त्यागगरी पुनः गृहस्थमै फर्के भने समर्पित भएर नै लाग्छु भनेर बसेकाहरू प्रद्रजित अवस्थामै नहरेका पनि होइनन्। ७० वर्षको भन्दा बढी थेरवाद इतिहास बोकीसकेको बुद्धर्घमको पुनर्जागरण पछि अहिलेसम्म जति प्रद्रजित भए ठीक त्यस्को आधा मात्र पुनः घरतिर नफर्कका भएपनि शायद यतिवेलासम्म श्रामणेर भिक्षु

र अनागारिकाहरू ५०० संख्यामा पुगी सक्नुपर्ने थियो कि ! विडम्बना भनौं या के भनौं ? तर त्यस्तो हुन सकिरहेका छैनन्। सबल र सक्षम अवस्थामा पुगीसकेकाहरू समेतले वर्षौंको प्रद्रजित जीवनमा त्यागी पुन गृहस्थ श्रममा फर्केका छन्, कोही फर्किसकेका पुनः प्रद्रजित जीवन फर्केकाहरू पनि नभएका होइनन्। त्यसो त वौद्ध साहित्यमा उल्लेख्य कुदाल पाइडतको कथाले हामीलाई स्मरण दिलाइदिन्छ कि प्रद्रजित हुने रमाउने लगतै होमसिक हुने क्रमले उस्लाई छ पटकसम्म प्रद्रजित भाव त्यागी घरमै फर्किन मजबूत गर्छ भने सातौं पटक मात्र उस्ते पूर्णरूपमा गृहस्थ अवस्थामा फर्केने कुरालाई बिसिन सक्छ र सदाको लागि अद्यात्मको मार्ग अवलम्बन गर्ने हुन्छ।

त्यागी हुने कुरामा देखासिकी गर्ने प्रचलनको निन्तर ता अझै रोकिएको छैन र यस्को निरन्तरता मानव बस्तीको अन्त्य नभएसम्म चलीनै रहन्छ भन्दा अतिशयोक्ति नहोला, शायद। बुद्धकालमै यो प्रवृत्ति हावी थियो भन्ने कुरा चूलपन्थको कथाले पुष्ट्याई गर्छ। दाजु महापन्थ प्रद्रजित भएको चूलपन्थ, पढनुपर्ने श्लोक कण्ठस्थ नभई कायल भएर पुनः गृहस्थाश्रममै फर्किने तरखरमा थिए, बुद्धको मिलन पछि पाएको बस 'रजो हर ' फर्मुला, जस्लाई रट्दै-रट्दै उस्को हृदय परिवर्तन भयो, ज्ञानको आँखा नै खुल्यो। यसरी नै भिक्षु भएर माता-पिताको सेवा गर्दा आलेचित हुँदा चीवर छोडी घरै जानेभनी निर्णय लिइसकेको भिक्षुलाई माता-पिताको सेवा गर्नु हुने नियमको व्यवस्था गरी प्रद्रजित भावमै सुरक्षित गरिएको कथा पनि पढन पाइन्छ। विवाह मण्डपमा दुलीहीसंगै बसेका नन्दकुमार जो सुन्दरी जनपादकत्यार्णीलाई अर्धाङ्गिनीको रूपमा स्वीकार्ने अन्तिम

सकल प्राणीमात्रया भिं जुइमा, दुःख मदुपि जुइमा,
भय मदुपि जुइमा व सुखपूर्वक हवनावने पुरुपि जुइमा।

ताम्राकार हाउस
Tamrakar House

The Family Store

शुक्रपथ, येँ, फोन : २५९९०७, २५९८०७

फ्याक्स : २५९३१७

Shopping Center

पुतलीसडक, येँ, फोन : २४५३४८

क्षणमा थिए, त्यस्तो क्षणवाट विच्छोड़को भुमरीमा पारेहै नन्दलाई प्रथमतः अनुहार डढिएकी बाँदरनी देखाई जनपदकल्याणीको तुलना गर्दै जनपदकल्याणीलाई भुलन सक्यो तर अन्ततः आशति र सम्मोहित पार्ने स्वर्गकी अप्सराको दर्शनले नन्दको हृदय परिवर्तन गर्नमा अहं भूमिका खेल्यो, परीको आसमा जनपदकल्याणीलाई भुल सक्यो तर त्यस्को बदलामा उनले निर्वाणधर्मलाई पो अबरोध गर्न पुगे र जीवनको मोड नै फेरियो ।

बुद्धशासनमा तरुण-तन्त्रेशीहरु मात्र प्रव्रजित भएनन, बृद्ध-बृद्धाहरु पनि प्रव्रजित भएका छन् साथै खेल्नै नपुगेका सातवर्षमै पनि प्रव्रजित भएका छन् । आमावाट सिकाए अनुरूप ‘अंश देऊ’ भनी भन्न गएका सातवर्षिय राहुललाई बुद्धशासनको अंशको रूपमा प्रव्रजित दिक्षा दिइयो । खेल्नै नपुगेका त्यो बच्चाको प्रव्रजित दिक्षाले बाजे शुद्धोदनको हृदयमा छियाछिया पर्नेगरी विरहपूर्ण वेदना हुन्छ । नहुन पनि कसो आखिर नाति न हो ? पीडित एवं विरही राजा शुद्धोदनको अनुरोधमा प्रव्रजित गर्न आमा बाबुको अनुमति अपरिहार्यको अवधारणा विकास हुन्छ । यसको लगतै सकिच्च, रेवत, पण्डित, निग्रोध जस्ता ७ वर्षमै श्रामणेर हुने फुच्चेहरु पनि देखिए । हेदा दूधे बालक जस्तै लागेपनि उनीहरूको चर्याले बुद्धशासनमा अहं भूमिका निभाएको थियो । सातवर्षका निग्रोध श्रामणेर, जस्ते बुद्धभाषित ‘अप्मादे अमत्पद’ भन्ने गाथा उच्चारण गरी हिस्क, चण्डाशोक, कालाशोकलाई धर्माशोकमा परिणत गराए । परिणामतः अशोकले बुद्धशासनको अंशभागी हुन महेन्द्र, संघमित्रा जस्ता छोराश्रोरीलाई बुद्धशासनजनमानसमा संचार गर्न प्रव्रजित नै गरे ।

भिक्षुहरूको संख्या बढाउनु पन्यो भनी आदर्शका कुरा बोल्नेहरूको कमी पनि छैन यहाँ । कसैलाई छोराश्रोरी परित्याग गर्न कठीन हुन्छ त कोही परित्याग गर्दूभनी अनुमति पाएर पनि प्रव्रजित जीवनमा बस्न रुचाउदैनन् । त्यसैले प्रव्रजित जीवनलाई अन्तर्द्वन्द्युक्त जीवनको रूपमा पनि हेन नसकिने भने होइन । आज श्रीलंका, थाइल्याण्ड र म्यानमार मा अध्ययनरत भिक्षु, श्रामणेर र अनागारिकाहरु मध्ये श्रीलंकामा करीब सयजना पुगिसकेका छन् । नेपालमा पनि वर्तमान अवस्थामा विश्व शान्ति विहारमा ३५ जना श्रामणेर हरूलाई धर्मको अध्यापन संगसंगै तालिम दिने कार्य भइर हेको छ । साथै उनीहरूलाई सरकारी शिक्षा पनि दिने कार्य निरन्तररूपमा भइरहेको छ ताकि उनीहरूको मन बहलाउनमा यस्ले पनि केही मसलाको रूपमा कार्य गर्ने गरेको छ । धैरै व्यवस्थाका बाबजूद पनि भान्नेहरु देख्दा, कहिलेकाहिं आफूभित्र अनुत्तरित प्रश्नहरू तेरिसे गर्दछन् । उनीहरूको पढाइमा जुन समय खर्चिने कार्य भइरहेछ, कतै बालुवामा पानी मिसिने भै

पो हुने हो कि भन्ने गफ पनि नहुने गरेका होइनन् । तर यसमा सीमित हुनु पनि गलत सावित हुन सक्छ । सबै रहोस् त लाख तर कोही भएपनि रहोस् त्यो पनि लाख । मूलतः जो आए र गए कम से कम संस्कार त लिएर गए भनेर सन्तोष लिने ठाउँ धेरै छ । हामीले धेरै आशा मात्र गरेर पनि नहुँदो रहेछ ।

संस्कार बनाउने अन्तर्गत आजकाल केही दिन श्रामणेर, अनागारिका, ऋषिनी गर्ने चलन प्रथाको रूपमा अगाडी बढने क्रम जारी छ । यसै अन्तर्गत बुद्धविहार भूक्तीमण्डपमा पुप ७ गते सुमेरु र निज्जल दुईजनाकोको नाउंमा नन्द र राहुल श्रद्धेय आचार्य कुमारकाश्यप महास्थविरको उपाध्यायत्वमा ७ दिनको लागि श्रामणेर भए । १४ वर्षिय सुमेरु द कक्षामा र १२ वर्षिय निज्जल ५ कक्षामा जेनिथ स्कुलमा अध्ययनरत छन् । सातदिन सक्न लाग्छ, दुवै जना मान्दैन । विहारमै बस्ने, सधै भन्ने हुने भन्न शुरु गर्यो । परिवारहरु आए - के गर्न ? घर जानै मानेनन् । भने । घरको सहमति छ, भने, सम्भदारीमा राख्न सकिने, जति मनलाग्छ बस्छ होइन भने फर्किन्छ भनी जबाफ दिए । महिना दिन राखेर हेने कुरा हुन्छ, महिना दिन सकिन अगाडि पनि बच्चाहरू भने घर नजाने भनी ढिप्पी नै गरिरहेका छन् । घरमा भोजन निमन्त्रणा गरियो, उनीहरूलाई घरमै चीवर छोडाई फर्काइनन् भनी घर नजाने भन्न थाले । त्यसो गर्दैन् भन्ने सम्भाई घरमा भोजनको लागि जाँदा स्कुलका शिक्षकहरू पनि भेटन आए । वार्तालाप भए, छलफल भए र उनीहरूको नजिकको अन्तिमं परीक्षा सम्बन्धी कुरा भए । विहारबाट स्कूल जाने भन्न थाले ।

जे होस् तिनीहरूले घर जान भनी रहैरैमा भनेको किन नहोस्, त्यसरी पिरोलेहरू धेरै क्रम मात्र भेटिन्छन् । अस्थायी भनी आएतापनि सकिन्छ भने त्यो पनि राम्रै हो । अन्ततः उनीहरू अन्तिम परीक्षा सकाएर फेरी प्रव्रजित हुने शर्तमा भने घर जान मानेका छन् । उनीहरूको आगमनले मलाई पनि विगततिर धकेलिरहेछ, जतिबेला संघाराम भिक्षु तालिम केन्द्रमा पूज्य अश्वघोष महास्थविर, मैत्री भन्ने र सुशोभन भन्नेको छत्रछायाँमा तालिम लिइरहेको थिए । विश्वशान्तिमा पढाउदै गर्दा भन्दा यही श्रामणेरहरूसंगै बस्दा विगतका ती दिनहरू अनि गुरुवर अश्वघोष भन्नेलाई बढी सम्भिने गर्दू । तालिम अवस्थाका दिनहरू भल् भल् याद आइनै रहेछ । किन त्यसो हो खै

तेह शास्त्र

- महब्बत आनन्द कौशल्यायन
अनु सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्र

कसैले सोधोस् कि यी दुई नदीहरूका वीचको देश
त देवनिर्मित हो, शेष देशको दानव निर्मित हुन् ? र
सदाचार ? सदाचारको बारेमा स्पष्ट छ -

स्मन्देशे य आचारः पारंपर्यक्रमागतः ।

बणाना सान्तरालानां स सदाचार उच्यते ॥२-१८॥

त्यस देशमा चारै वर्ण र उनीहरूका वीचका
संकीर्ण जातिहरूका जो आचार परम्पराद्वारा चलिआएका
छन् त्यही सदाचार हो ।

यसबाट स्पष्ट भयो कि मनुस्मृति अनुसार चातुर्वर्ण्य
मात्र होइन, त्यसको साथ साथै जाति पाति मात्रको नाम नै
सदाचार हो । र यस सदाचार गरेमा मनुमहाराजको के आदेश
छ-

एतद्देशप्रस्तुत्य सकाशादग्रजन्मनः ।

स्वं स्वं चरित्रं शिक्षौरन्पृथिव्यां सर्वमानवाः ॥२-२०॥
(पृथ्वीका सबै मानिसहरूलाई चाहिन्छ कि उनीहरू सबै यस

ब्रह्मावर्त देशमा उत्पन्न भएका ब्राह्मणहरूसंग आफ्ना
आफ्ना चरित्र सिक्न् ।)

ठीक छ कसैलाई केही पढाउने एकाधिकार त
ब्राह्मणहरूले आफ्नो हातमा नै राखेका छन् । तर कसरी
सिक्ने ? कसैलाई केही पनि सिकाउनमा कति प्रतिबन्ध
लगाइएको छ-

नापृष्ठः कस्यचिद्व्याघ्रं चान्यायेन पृच्छतः ।

जानन्मपि हि मेधावो जडबललोक आचरेत ॥२-१९॥

जो मेधावी केही जान्ने भए तापनि जबसम्म
कसैले कुनै प्रश्न गर्दैन तबसम्म नवताउनु र अन्यायले
सोधेमा तब पनि नवताउनु । दुबै हालतमा यस्तो नाटक
गर्नु कि जस्तो ऊ जडभरत हो र केही पनि जान्दैन ।
अगाडि यस अन्यायको व्याख्या गरिएको प्रतीत हुन्छ-
धर्मार्थौ यत्र न स्यातां शुश्रूषा वापि तद्विधा ।
तत्र विद्या न वक्तव्या शुभं वीजिमिवोपरे ॥२-१९॥

(जहाँ धर्म छैन, जहाँ धन छैन, जहाँ सेवा पनि
छैन, विद्याको दान गर्नु हुँदैन । यस्तो स्थानमा विद्या दान
गर्नु असूरमा वीउ रोप्नुसमान हो ।)

मानी लिओ कुनै ब्राह्मण वेदज्ञ कसैलाई वेद
सुनाउदै छ, यदि त्यस समय विना त्यस सिकाउने वा
सुनाउनेको आज्ञा लिएर कसैले त्यस वेदपाठलाई सुन्दछ भने
ऊ नरकगामी हुन्छ । प्रमाणस्वरूप श्लोक उपस्थित छ -
ब्रह्म यस्त्वननुज्ञातमधीवानादवान्पुयात् ।
स ब्रह्मस्तेयसंयुक्तो नरकं प्रतिपद्यते ॥२-१९॥

(जो पुरुष कुनै अरूपको गुरुद्वारा वेद पाठ लिदामा
गुरुको आज्ञा विना वेदार्थ सुन्दछ, वेदको चोरी गर्ने त्यो
पापी नरकगामी हुन्छ ।)

अरुहरू चौबाटोमा उभिएर आफ्नो बाइबलको प्रचार
गर्दछ, र वेदज्ञहरूको रायमा उसको आज्ञा विना उसबाट
कसैलाई बताइरहेको वेदार्थलाई कसैले सुनेमा सुन्ने व्यक्ति
पापी नरकगामी हुन्छ । त्यसो त वेदविद ब्राह्मणको
महिमा सर्वत्र गाइएको छ -

य आवुणोत्यवितथं ब्राह्मणां श्रवणावुभौ ।

स माता स पिताज्ञेयसं न द्रुह्येकदाचन ॥२-१४॥

*With Best
Compliments of*
CE
CONSTRUCTION PVT. LTD.

Bagmati Chambers, Mlat 4/5
Ka 2-2/18 Milan Marg, Teku
P.O. Box 1223, Kathmandu, Nepal
Phone No. 243120, 252124
Fax : 977-1-231043
E-mail : cecon@mail.com.np

(जो ब्राह्मण दुवै कानलाई शुद्धतापूर्वक सत्यरूप वेदद्वारा भरिदिन्छ, अर्थात् जो वेदलाई सुनाउने हुन्छ, उसलाई आमाचाबा समान जान्नु । उससंग कहिले पनि द्रोह नगर्नु ।)

वेदपाठी ब्राह्मण चाहे कसैलाई श्राप देओस, सताओस् अथवा कठोर बोलोस, कसैले पनि उससंग द्रोह नगरोस् । ब्राह्मणहरूलाई भोजन गराउनु ब्रह्माव्रतको आचारको एक विशेष अंग प्रतीत हुन्छ । उसको स्मरण गराउदै लेखिएको छ -

यद्यद्रोचते विषेभ्यस्तत्तद्यादमत्सरः ।

ब्रह्मोद्याश्चकथाः कुर्यात्पितृणामेतदीप्सितम् ॥३-३१॥

(ब्राह्मणलाई जे जे वस्तु खानमा राम्रो लागदछ, त्यही भर पुर खवाउनु । परमात्माको सम्बन्धको कथा पितृहरूलाई राम्रो लागदछ ।)

अगाडिको लागि के करुणीय छ? यसको उत्तर छ -
ततो मुक्तवतां तेषामन्तशेषं निवेदयेत् ।

यषाबरुयुस्तथा कुर्यादिनुज्ञातस्ततोद्विजैः ॥३-३५३॥

(जब ब्राह्मण भोजन गरिसक्दछ, तब जेजति भोजन सामग्री बाँकि रहन्छ । उसलाई त्यसको सूचना दिनु । त्यस पछि त्यस बारेमा जे गर्न भन्दछ, त्यो गर्नु ।)

पितृहरूलाई जेजति पुच्याउनु पर्दछ भने त्यसको एक मात्र माध्यम हो ब्राह्मणहरूलाई भोजन गराउनु । ब्राह्मणहरूलाई कस्तो भोजन गराउदा पितृ कति समयसम्म संतुष्ट रहन्छ यसको विस्तृत व्यहोरा दिइएको छ -
तिलैब्रीहियवैर्मधैरदिभमूलतेन वा ।

दत्तेन मासं तृप्यन्ति विधिवित्पितरोत्पाणाम् ॥३-२६७॥

(तिल, धान, जौ, मास, जल मरूल र फल यिनीहरू मध्ये कुनै एक वस्तु ब्राह्मणलाई विधिवत् दिनाले मानिसहरूका पितृ एक महिनासम्म तृप्त हुन्छ ।)

माछा मासुको दानको महात्म्य अधिक छ -

द्वौ मासौ मत्स्यमांसेन त्रीन्मासासान्हरिणेन तु ।

औरभेनाच चतुरः शाकुनेनाथ पञ्च वै ॥३-२६८॥

(माछाद्वारा दुई महिना हरिणको मासुले तीन महिना, भेडाको मासुले चार महिना र खाद्य पक्षीहरूको मासुले पाँच महीनासम्म तृप्ती हुन्छ ।)

यो टम्म बढै बढै एक वर्षसम्म मात्र होइन कि १२ वर्षसम्म बढेको छ । एक प्रकारको खसी जसको कान यति लामो छ कि कुनै पोखरीमा पानी पिउदा पानीले

कमलो हुन्छ, त्यसको मासु १२ वर्षसम्म तिष्ठकारक सिद्ध हुन्छ ।

यही त्यो सक्वाचार हो जसको बारेमा बताइएको छ -
श्रुतिस्मुत्युदितं सम्मडिमबद्वं स्वेषु कर्मसु ।

धर्ममरूलं निषेवेत सदाचारनन्दितः ॥४-१५५॥

(श्रुति र स्मृतिमा जो सदाचार भनिएको छ, जो आफ्नो धर्ममा सतत मिलेको छ र जो धर्मको मरूल हो । त्यस सदाचारको पालन आलस्यरहित भएर गर्नु पर्दछ ।)

यस सदाचारको मापदण्ड गतानुगतिका पनि छ -
येनास्य पितरो माता येन माताः पितामहः ।

तेन यायात्सतां मार्गं तेन गच्छन् रिष्यते ॥४-१७८॥

(जुन मार्गद्वारा बाबा बाजे हिडेका छन् त्यसै अशल मार्गद्वारा तपाईपनि जानुहोस् । त्यस मार्गद्वारा हिङ्गाले दोष भारी हुनु पर्दैन ।)

यदि बाबा बाजे घोडागाडीको सवारी गर्दथ्यो भने हामीले पनि तेल-मोटरमा चढनु हुदैन कि? कुनै पनि कुरालाई पहिले देखि चलिआएको भनी सही मान्नु त्यति नै खतरनाक छ । जति हरेक पुरानो कुराको आधारमा हरेक नयाँ कुरा स्वीकार गर्नु ।

अतुलनीय टिक्कउ द आटामदायीसुविधाक लाथ

Jialing को पदम्पटागत पावरको आइचर्यजनक संगम । आजैदेखिय Jialing हाँक द्युष्ट गन्हुहेस्

द बाँकी अन्य बाइकहुस्तभन्दा

तपाईलाई धेटै अगाडि यसले पुच्याएको

महाल्लम गन्हुहेस् ।

Sugar Trading Company P. Ltd.

Jialing Complex, Basundhara, Ring Road

Kathmandu, Nepal

Tel : 353136, 355365, Max : 977-1-355348,

E-mail : sujan@mos.com.np

Tripureshwor Showroom, Tel : 249503

यस सदाचारके एक मापदण्ड खानपिनसंग सम्बन्ध छ । ब्राह्मणलाई चाहिन्छ कि हरेकको अन्न ग्रहण गर्नु हुँदैन-

राजान्नं तेज आदत्ते, शूद्रान्नं ब्रह्मचर्चसम् ।
आयु सुवर्णकारान्नं यशश्चमीवकतिनः ॥४-२१॥

(राजाको अन्न खानाले तेज नष्ट हुनेछ, शूद्रको अन्न खानाले ब्रह्म तेज नष्ट हुनेछ, सुनारको अन्न खानाले आयु नष्ट हुनेछ, र चमारको अन्न खानाले यश नष्ट हुनेछ ॥)

आजकाल वेदविद ब्राह्मणहरूलाई जुन सरकारी हण्डी मिल्दछ थाहा छैन त्यसलाई राजान्न मान्दछ अथवा मान्दैन ? जुन व्यक्तिहरूको अन्न खानु निसिद्ध छ, उनीहरूका खाना खाँदामा प्रायश्चित गर्ने विधान छ -

भुक्त्वातोकन्यतमस्यान्नमत्या क्षोपणं यहम् ।
मत्या भुक्त्वाचरेत्कृच्छ रेतोविणमूत्रमेव च ॥४-२२॥

(यिनीहरू मध्ये यदि कसैको अन्न अज्ञानताले खाइएमा तीन दिनको उपवास गर्नु र जानेर खाएमा कृच्छ्रवत गर्नु । वीर्य, विष्ठा र मूत्र खाएर पनि यही प्रायश्चित गर्नु ।)

यसको यो भावार्थ भयो कि राजान्न या शूद्रान्न या चमारले दिएको अन्न वीर्य, विष्ठा तथा मूत्र समान छ । जुन श्रुति - स्मृतिहरूमा यस्तो नै आदेश र निर्देश छ, त्यसको पनि स्वतन्त्र अध्ययन माथि प्रतिवर्त्य छ -

बाच्यार्थानियताः सबै वाऽमूला वाग्विनिः सुता ।
तांस्तु मः स्तेनयेहाचं स सर्वस्येत्कृन्नरः ॥४-२५॥

(सबै वैदिक शब्द र त्यसको अर्थ निश्चित छन् । वाणी नै त्यसको मूल हो । यसैले जो कोही वेद वाणीको चोरी गर्दछ त्यो मानिस सबै चोर्ने हुन्छ ।)

यो वेदवाणी माथि लगाइएको कापी-राईट होइन भने अरु के हो ?

ब्राह्मणहरूको बारेमा यो कति भ्रामक धारणा छ कि उनीहरू या त शाकाहारी हुन्छन् अथवा उनीहरूलाई शाकाहारी रहनु पर्दछ । मनुको आदेश छ -

यज्ञार्थ ब्राह्मणैर्वद्याः प्रशस्ता मृगपक्षिणा ।

भूत्यानां चैव वृज्यर्थमगस्त्यो ऊयाचरत्पुरा ॥५-२३॥

(ब्राह्मण यज्ञको लागि प्रशस्त मृग पक्षीहरूका वध गर्न सक्दछ । त्यो भरण-पोषण गर्न योग्य स्वजनहरूका लागि पनि मृगहरू तथा पक्षीहरू वध गर्न सक्दछ ।)

यस अनुमतिको पनि उहाँ अपेक्षा छ । लेखिएको छ -

नात्तादुष्यत्यदन्ताधन्प्राप्तिनोकहन्यहन्य ।

धात्रैव सृष्टा हृयाद्याश्च प्राणिनोतार एव च ॥५-३०॥

(खाने जीवले खान योग्य प्राणीहरूलाई प्रतिदिन खाएर कुनै पनि दोषको भागी हुँदैन । किनकि ब्रह्माले नै खाने जीव र खाइने जीव दुवैलाई उत्पन्न गरेका हुन् ।)

यदि हामी यसै कुरालाई यसरी पनि दोहराउँ कि कुनै सामान चोर्ने चोर र चोरी गरिएको सामान दुवै ब्रह्माद्वारा रचिएका हुन् । त्यसैले चोरी गर्ने चोर कुनै पनि प्रकारको दोषको भागी हुनेछैन । त के हाम्रो भनाई ठीक हुन्छ ? यस तर्क अनुसार त्यो कुन चाहि पापकर्म छ, जसको समर्थन गर्न सकिदैन ? र यज्ञमा जुन हिंसा गरिन्छ । त्यस हिंसालाई त हिंसा मानिदैन । त्यसलाई त अहिंसा नै भनिन्छ -

यज्ञार्थशब्दः सृष्टाः स्वयमेव स्वयंभुवा ।

यज्ञस्य भूत्यै सर्वस्य तस्मादयज्ञे वधोक्तव्यः ॥५-३१॥

(यज्ञको लागि तथा यज्ञहरूको सबैद्विको लागि स्वयं ब्रह्माले पशुहरूको रचना गरे । यसैले यज्ञमा पशुको वध अहिंसा नै हो ।)

सदाचरण प्रकरणमा माटोले शरीर मार्जनलाई पनि कम महत्व दिएको छैन-

एका लिंगे गुदे तिस्रस्तयैकत्र करे दश ।

उभयो सप्त दातव्या मृदः शुद्धिमधीप्सता ॥५-३२॥

(शरीर शुद्धि चाहेनेले लिंगमा एक पल्ट, मलद्वारा मा तीन पल्ट, बाया हातमा दश पल्ट र दुवै हातमा सात पल्ट माटो लगाएर पानीले धुनु पर्दछ ।)

कहाँ सात सात पल्ट माटोले मल्नु र कहाँ एकै पल्ट साबुनले हात धुनु । सदाचरण प्रकरणमा पुत्रोत्पति गर्न पनि अनिवार्य छ -

अनधीत्य द्विजो वेदाननुत्पाद तथा सुतान ।

अनिष्ट्वा चैव यज्ञैश्व भौक्षभिच्छन्नजत्यधः ॥६-३७॥

(जो द्विज वेद नपठेर तथा पुत्र उत्पत्ति र यज्ञको अनुष्ठान नगरी सन्यास धारणको इच्छा गर्दछ उस्ताई नीच गति प्राप्त हुन्छ ।)

कसैको यो भ्रम छ कि ब्रह्मचर्य, गृहस्थ, वानप्रस्थ तथा सन्यास, ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य तीनै वर्णहरूको लागि विहित चार आश्रम हुन् । तर यस्तो होइन । चारै आश्रम मात्र ब्राह्मणहरूको अधिकार छ ।

एष वोक्तभिहितो धर्मो ब्राह्मणस्य चतुर्विधः ।

पुण्योक्त्रकलः प्रेत्यः ॥६-२७॥

(ब्राह्मणको यि चार आश्रम धर्मं तपाईहरूसंग भने । यि परलोकमा अक्ष्य फल दिने वाला पुण्य हो ।)

वेदलाई नै समस्त ज्ञानका मूल मानिएको छ । आफ्नो समयमा त्यो समस्त ज्ञानको भण्डार पनि रहयो होला तर तुलनात्मक दृष्टिले हेर्दा वर्तमान योगको चतुर्मुखी ज्ञानको अगाडि त्यसको मानै कुनै पनि मूल्य छैन । मनुमहाराजले यति औषधी गरेको छ कि यसको पढने अधिकार शूद्रलाई त दिएन दिएन, कम से कम ब्राह्मणहरूसंगे क्षत्रिय र वैश्यहरूलाई पनि दिए हुन्यो तर वेद पढाउने एकाधिकार सुम्पेको छ, मात्र ब्राह्मणलाई-

अधीर्यीरस्त्रो वर्णाः स्वकर्मस्था द्विजातयः ।

प्रब्रुयाद् ब्राह्मणस्त्वेषां नेतराविति निश्चयः ॥१०-१॥

(आफ्नो कर्ममा स्थित तीनै वर्ण वेद पढोस् । यिनमा ब्राह्मण नै यी सबैको वेद पढाओस, क्षत्रिय, वैश्य होइन, यही शास्त्रको निश्चय हो ।)

ब्राह्मण यदि कुनै शूद्र कन्याद्वारा पुत्र उत्पन्न गरेमा ऊ पाश्वं कहलाइन्छ । प्रश्न छ कि के ब्राह्मण वीर्यद्वारा उत्पन्न पाश्वं नामक शूद्र पुनः ब्राह्मण हुन सकछ या सक्दैन ? उत्तर छ हुन सकछ । यसको उपाय-शूद्रायां ब्राह्मणाज्ञाता श्रेयसा चेत्प्रजायते । अश्रेयात श्रेयसीं जातिं गच्छत्यासञ्जमाद्युगात ॥१०-६४॥

(ब्राह्मणद्वारा शूद्र जातिकी स्त्रीबाट उत्पन्न बालिका यदि ब्राह्मणसंग विवाह गरेमा र यसैप्रकार अगाडि सात पीढीसम्म यस्तै भएमा त्यो पाश्वं आफ्नो नीच योनीबाट उद्धार पाएर सातौं पीढीमा ब्राह्मण हुन जान्छ ।)

कुनै पाश्वलाई ब्राह्मण बन्नुमा त सात पीढीसम्म प्रतिक्षा गर्नु पर्दछ, तर कुनै ब्राह्मणलाई पतन हुन कति सजिलो छ -

संवत्सरेण पतति पतितेन सहाचरन् ।

याजनाध्यापनाधीना तु यानासनाशनात् ॥११-१८॥

(पतितसंग खाने, एक सवारी वा एक आशनमा बस्ने मनुष्य एक वर्षमा पतित हुन जान्छ । तर त्यसलाई यज्ञ गराउने, पढाउने या ऊसंग विवाहादि सम्बन्ध गर्नाले तत्कालै पतित हुन्छ ।

जुन वेद शास्त्रमा यस्तो आदेश तथा निर्देश छ, त्यस वेद शास्त्रको बारेमा भनिएको छ -

पितृदेवमनुष्ठाणां वेदश्चक्षु सनातनम् ।

अशव्यं चाप्रमेयं च वेदशास्त्रमिति स्थिति ॥२१-१४॥

(पितृ, देवताहरू र मनुष्यहरूका वेद नै सनातन नेत्र हो । वेदशास्त्र अपोरुषेय र अप्रमेय छ । यही यसको सनातन स्थिति हो ।) र जुन कुनै वेद भिन्न शास्त्र छन् ती कस्ता छन् ?

उत्पद्यन्ते च्यवन्ते च यान्यतोकन्यानि कातिचित् ।

वान्यवकिलिकतया निष्पान्यनृतानि च ॥१२-१६॥

(यस्तो जो कुनै वेद भिन्न शास्त्र छन् ति उत्पन्न भएर शीघ्र नष्ट हुन्छन् र अर्वाचीन हुनु भन्दा पहिला नै निष्टल र असत्य छन् ।)

मनुमहाराजको निर्णय छ -

एकोकवि वेदविद्वर्मं मं व्यवस्थेद्विजोतमः ।

स विज्ञेयः परो धर्मो नाज्ञानामुदितो युतैः ॥१२-११३॥

(एउटा पनि वेदविज्ञ जुन धर्मलाई निश्चय गरि देओस त्यसलाई परमधर्म जानोस । वेदलाई नजान्ने व्यक्ति दश सहस्र मूर्खहरूको जस्तोसुकै निर्णय होस त त्यो धर्म हुन सक्दैन ।)

हामी थाक्यौ यस्तो वेदहरूबाट र थाक्यौ यस्ता शास्त्रहरू बाट ।

सत्कोटी प्रणाम छ बुद्ध तिमीलाई

- दिनेश घिमिर्दे, चापागाउ,

सतकोटी प्रणाम छ बुद्ध तिमीलाई
ज्ञान अनि बुद्धि दिन्छौ प्रभु हामीलाई
तर पनि बुझेनन् त्यस्लाई यहाँ कसैले
अज्ञानले जरो गाड्यो देशमा त्यसैले
मधुवचन् तिमा सत्य, मीठा पनि छन्
व्यवहारमा उतारेमा असल हुन्छौ भन्
अज्ञान् किन सजिएछ ज्ञानको भेसैले
असत्यले सताइरैछ देशलाई त्यसैले
शान्ति अनि अहिंसाका पाठ पढायौ
ज्ञान अनि विवेकका माला उनायौ
तर पनि लाएनन् नी किन कसैले
अशान्तिले रुवाइरै, छ हामीलाई त्यसैले
सदगुरु बुद्ध तिमी दिन्छौ सत्त्वान
चोखो मनले गर्दौं प्रभु सधौं तिमो ध्यान
सत्कर्ममा रम्न सकौं प्रेम-रसैले
प्रभु, हामी पाइरहुँ ज्ञान त्यसैले
बुद्ध ! हामी पाइरहुँ ज्ञान त्यसैले

चिरासुलाई जपाप

गिक्षु उदय भद्र, शान्ति बन

युसुफ महत जी तपाईंले लेख्नु भएको प्रश्न पढ्न पाउँदा धैरे खुसी लाग्यो । तपाईंको प्रश्नलाई मैले सकेसम्म तपाईलाई चित बुझाउन प्रयास गरेको छ ।

१. शान्ति बनमा बुद्धको प्रतिमा बनाउनुको मुख्य उद्देश्य के हो ?

शान्ति बनमा निर्मित भगवान बुद्धको प्रतिमाले समस्त शान्तिगामीहरूलाई शान्ति प्राप्त होस । बुद्धभूमि नेपाल अधिराज्यमा शान्ति छाउनमा यस पूण्य कायले प्रेरणा प्रदान गरोस् र बुद्धको शान्ति सन्देश सारा विश्वमा फैलियोस भन्ने मुख्य उद्देश्यले हो ।

२. यसको स्थापना गरेर यहाँको मान्छेलाई कस्तो प्रभाव (फाईदा) परेको छ ?

धैरे सकारात्मक प्रभाव (फाईदा) परेको छ ।

भगवान बुद्धले दिनुभएको मुख्य धर्म उपदेशहरूलाई बुझेर आचरण गर्न औवसर पाएका छन् । जस्तै-

(१) प्राणी धात नगर्नु (प्राणीलाई नमार्नु)

(२) चोरी नगर्नु ।

(३) परस्ती र परपुरुष गमन नगर्नु ।

(४) भूटो कुरा नबोल्नु ।

(५) जाँड रक्सी आदि नसालु पदार्थ सेवन नगर्नु यस किसिमको भगवान बुद्धले दिनु भएको उपदेशलाई जान्ने मौका पाएका छन् । वितेका वर्षहरूमा कार्तिक महिनाको आइतवारका दिन लगभग ७०-८० वटा कुखुरा देउतालाई बलि दिने गर्थे । यो वर्ष जम्मा ६-७ ओटा कुखुरा देउतालाई बलि दिएछ । प्राणी हिंसा गर्नु हुनेन भन्ने भगवान् बुद्धको शिक्षालाई पालन गर्न अग्रसर भएका छन् । अरु बाँकी उपदेशलाई भूवाटै पालन गर्न नसके पनि विस्तारै पालन गर्नु पर्छ, र कतिले पालन गर्दै जाने छौ भन्ने प्रतिज्ञा गर्न थालेका छन् । यसरी यहाँका मान्छेहरूलाई राम्रो प्रभाव (फाईदा) हुन पुगेको छ ।

३. यहाँ मानिसलाई कसरी शान्ति मिल्छ ?

यसको उत्तर त युसुफ महतजी आफैले अनुभव गरिसक्नु

भयो होला । यो शान्ति बनमा पुग्नु हुँदा जसरी तपाईलाई शान्तिको अनुभूति हुन्छ त्यसरी नै अरु मानिसमा पनि शान्तिको अनुभूति छ्वचलिक्न जान्छ र शान्ति मिल्दछ । यस बुद्ध प्रतिमा स्थलमा आउने जो कोही मानिसलाई पनि रमणीय वातावरणले मानसिक एवं अध्यात्मिक सुख शान्तिको आभाष दिएको छ । यस स्थलबाट चारैतर हरियाली पहाड कन्द्रा ललितपुर एवं काठमाडौं शहर मनमोहक दृश्यमा हेर्न सकिन्छ । शान्तिबन बुद्ध प्रतिमा निर्मित स्थलबाट समस्त शान्तिगामी व्यक्तिहरूलाई भावनात्मक रूपमा शान्ति प्रदान गरिर हेको आभाष हामी यस स्थलमा पुगिसके पछि अनुभूति गर्न सक्दै ।

यहाँको स्वच्छ र एकान्त शान्त वातावरणले पनि मनमा शान्ति प्राप्त हुन्छ । यसको साथै भगवान बुद्धको शिक्षा लाई अभ्यास गरेमा सुख शान्तिको अनुभव हुन सक्दछ र शान्ति मिल्दछ ।

४. के शान्ति पाउनका लागि बुद्ध धर्म नै मान्नु पर्छ ?

तपाईंले कुनै धर्म मान्नुस

तर एकचोटि बुद्धानिलकण्ठ मुहान पोखरी स्थित विपश्यना ध्यान केन्द्रमा १० दिने ध्यान शिविरमा सहभागी हुनुहोस । त्यसपछि शान्ति पाउन कुन धर्म चाहियो रहेछ । भन्ने तपाई आफैलाई थाहा हुन्छ । यस प्रश्नको उत्तर आफैले थाहा पाउनु हुनेछ ।

५. यस शान्तिबन प्रति अरु मानिसको कस्तो धारणा छ ?

शान्तिबन प्रति धैरे मानिसको राम्रो धारणा छ । उनीहरूले यस्तो भन्ने गर्दैन कि यसरी नै नेपाल अधिराज्यमा भगवान बुद्धका प्रतिमाहरू स्थापना गर्दै भगवान बुद्धको शान्ति सन्देश सबै जनमानस सम्म पुरोस् र राष्ट्रलाई हिसावाट बचाउन सहयोग प्रदान गरोस् भनेर शान्ति बन प्रति राम्रो धारणा राखेको थाहा पाउन सकिन्छ । धैरे जसो मानिसहरू एक पल्ट यहाँ आएर यहाँको वातावरणमा बसेपछि उनीहरूको धारणा राम्रै भएको बुझिन्छ । यस्को श्रेय विजय बज्राचार्यलाई नै जान्छ ।

(हाल विश्वशान्ति विहार)

ग्रन्जितवृक्षम

बुद्धिमत्त्या ध्याँय् व्येके सयेके

बुद्ध व बुद्धधर्म छगू रथया निखेरया थःचाः खःसा राजकुमार सिद्धार्थ गौतम मजुसे भौतिक शरीरय् तक्येना चंगु दुःखया जंजालं थन च्वपि प्राणीतयै मुक्त याये मफुतले दुःखं गबले मुक्त ज्वी फइ मखु धैगु बंचलय् तक्येना जन कल्याणया लैपू माला क्योम्ह व्यक्ति व वसपोलया विचाः खः । अथे धायेवं तपस्या च्वना तपस्याया बलं सकतां पुरेजूगु मखु । तपस्या सुं भगवान ईश्वरया नामं जपय् याना तथास्तु धका पावेजूगुनं मखु । सिद्धार्थ गौतमं लाय्कूछूं तोताः वने धुकाः लैय् नापलाःम्ह छम्ह सिकारी लिसें हिलाः मगध राज्ये दुहाँ वंगु खः । थुकथं लाय्कूछूं तोता थःगु जीवन दुःखया गालय् लाःसाः थःगु मनोकाक्षां पूवकेत न्हापां योगी भार्गव याके यौगिक अभ्यास सयेका काल । अनं लिपा आलारकालाम् व उद्रक् रामपुत्रपाखें ध्यानं निर्वाण पावेजुइगु शिक्षा सयेका काल । विद्वान ब्राह्मन योगिपि नापं गुलिनं शिक्षा सयेके सियेके याःसां थःत माःगु ज्ञान सियेके मफैगु

खना तपस्या (ध्यान) यायेगु यात ।

राजकुमार सिद्धार्थ गौतमं तपस्यां प्राप्त जूगु वोधिज्ञानया नामं थःत बुद्ध धाःगु खः । वोधिज्ञान वाय् न्हूगु ज्ञान पावेजूगुलिं उकिया प्रतिकात्मककथं बुद्ध नां तःगु खः । गथे छम्ह मचाया नां तुयूचा धया तःगुलि लिपा तःधिजुइका शिक्षाया प्रभावं डाक्टर साहेब, मन्त्री, सचिव, गांया हालिमुहालिजूसा ठाकुर, मुखिया धाःथें सिद्धार्थयात बुद्ध धाःगु खः । बुद्ध छुं अलौकिक वाय् ईश्वरीय शक्तिया प्रभाव मखु । भगवान न मखु । बुद्ध गुरु खः । गुरु व्यूगु शिक्षा मनन योग्य जूगुलिं गुरु शिक्षा पूजनीय जक जूगु खः । द्यो मखु ।

बुद्धं दं दंतक दुःखसिया तपस्यायाना प्राणीमात्रया दुःख तंकाः थ्व भव सागरय् सुख यापन याना च्वनेत वोधिज्ञानं पावेजूगु शिक्षा ज्ञान कना विज्यात । थ्व ज्ञान प्रदान यायेगुयात धर्मचक्र प्रवर्तन धाईं । खतु बुद्ध्यात उपक आजीवकं गुरु मदयकं ज्ञान प्राप्त याये फै मखु धाःगु दुसा बुद्ध ज्वी धुकाः न धिबा मदयाः गंगा खुसि तरेयाना मव्यूगु न न्यनेदु । अथेहे थःम्ह थुइकाः सयेका कयागु वोधिज्ञान जन साधारण मनूखं थुइका काये फइला (?) धैगुलि छुं भचा मन कोच्यूसां मनयात बल्लाका न्ह्यज्ञाना वनेफूगुलि थौतकं शान्तिप्रिय जनतां बुद्ध्यात लुमकाः वसपोलया शिक्षा पालन याना चंगु खः ।

थौया सिवे २६ स दं न्ह्योया व्यवस्था, राजनैतिक, सामाजिक रीतिरिवाजया नापं दैवीय शक्तिया प्रभावतां गालय् कुतुवनानं कुतुं वंगु मचाःपि मनूतयै चेतना थेनेगु कुतल हःगु बुद्धधर्म खः । शान्तिया नारा ज्वना वःगु बुद्धधर्म अनन्तमा, अनित्य व अनिश्वरावदायात न्ह्यव्यया व्यूगुलिं थ्व शिक्षा (धर्म) या मइतातयसं मयेकूसां विश्व न्यकं न्यनावना चंगुलिं हे थौं थुलि लोकं हवयफुगु खः । बुद्धं वसपोलयात द्यो धका मानेया धाःगु मदुसा थ्व शिक्षा कट्टर नं मखु । हानं सत्य व शान्तिया लागी हिंसा व हिंसा जई धका तुफि ज्वना वनेमाःगु अति अहिंसावादी धर्म बुद्धधर्म मखु । न्ह्याम्ह मनूखं नं अःपुक पालन याये फूगु मध्यममार्गी धर्म बुद्धधर्म खः । न्ह्यावले स्थिंथ च्वना सकसितं यद्यपूगु व अःपूगु धर्म खः । अथेहे बुद्धधर्म बुद्धकालीन इलय् हे क्रान्तिकारी नारा

विशेष इनाप

तथागतयागु
चिरस्मरणीय
कृतज्ञस्थानयागु
भावना ज्वना पिदंगु चिनाखँ
मुना सफू छगू छगू न्याना
गवहालि याना दिइत इनाप ।

सफू दइनु थायः-

नातिवज्ज, सफू धुक्, असं ।

हिमालयन् बुक सेन्टर, बागबजार, यें ।

ज्ञान बुक हाउस, महापाः, यल ।

थोक्या निति- बुद्धरत्न (क),

फोन:- ५२५१५१

ज्वना प्रजातान्त्रिक कथं न्हयाः वः गु बुद्धवचन संसारय महान
ज्युः दना च्वने फूगु हे उदाहरणीय खः ।

संसारं मानेयाना वयाच्वंगु शान्तिया अग्रदूत
विश्वया महामानवया नामं सकस्यां म्हस्यूम्ह बुद्धया शिक्षा
पालन याइपिन्सं बुद्धया छ्यैनय् चंगु सं, चीवर, ही, अस्थि व
नुगः पाया रंग गथे चंगु धैगु सकस्यां न्यने कने याना चंगु हे
खः । अथ हे ५ ता वस्तुया रंग गथे खः अथे हे वैगु महत्व विसे
संयुक्त राज्य अमेरिकाया न्यू जर्सिइ च्वम्ह कर्णेल हेनरी स्टिल-
अल्कोटन्जु सन् १८८५ स वैचू म्हासू ह्याडं, तयू व स्यैला रंगाया
बाला तया: बुद्धर्मया ध्वाँय् (फणडा) दयेका थकू खः । बुद्धर्मया
ध्वाँय् थेरवाद भिक्षुपिनि चीवरया छुं प्रतीकयाकथं न्हयव्यया व्यूगु
खेनदु । अथ ध्वाँय् ५ गू रंगाया हे निगू पातायात छथासं तया: बुद्धया
देहयात व्यया तःगु दुसा थुकिइ प्रकृति वर्णन, चतुआर्य सत्य, आर्य
अष्टाङ्गिक मार्गया नामं चतुब्रतम्या भावना व थौया वैज्ञानिक
युगया विज्ञानं तकं हिइके मफूगु रंगाया प्रतीक पत्यक्ष प्राय
अप्रत्यक्षकथं व्यया: अयनेगु अथ ध्वाँयन् याना चंगु हे बुद्ध व
बुद्धर्मया धिसिलाः गु पला: खः ।

अजिया गुल्पाचा

- बुद्धरत्न शावय 'क'

अजिया धकिचाय् दुने, सूनां बनिला थे चंगु,
अजिया ल्हातं थूला, मथूला थे चंगु ॥

अजिया छगः गुल्पाचा !

धुकुति वंसा छुँ खः, भूतुलि वंसा जासी खः
गरिवं थः गु नुगः खः अथेसा हृदयं मतगु ॥

अजिया छगः गुल्पाचा !

द्यः द्यः पिंथाय् चाहिला, न्हिथंवा थः गु श्रद्धा प्वका
दुखि जूसां मन लुदंका, जीवनय् संतुष्टि वियाच्वंगु ॥

अजिया छगः गुल्पाचा !

छगू परिष्कार श्रमणपिंगु, प्राण आधार जयाच्वंगु
तथागतयागु जीवनया नै, अत्थाह सेवा याना व्यूगु ॥

अजिया छगः गुल्पाचा !

जिगु बंशज सफलया धार, वीतरागी जीवनया सार
संस्कारया छगू स्वभार, न्त्यव्ययागु नुगः पाया सत्कार ॥

अजिया छगः गुल्पाचा !

बुद्धर्मं व ध्वाँयया महत्व छपा: ख्वा: पालय् न्हाय,
म्हुतु मिखाया गुलि महत्व दर्ह उलिहे धैगु शान्ति, पवित्रता,
वातावरण व अनुशासनयात नं व्यया: वनेगुलि सफल ज्यू दु ।
शान्तिया लागी तुयूगु ध्वाँयन् गुलि अःपुक थाय् काई उलि हे
बुद्धर्मया ध्वाँय् नं यालिन्से सुन्दर, पवित्र व शान्तिया प्रतिनिधित्व
याना चंगु दु । बरु ध्वाँय् दयेकूम्ह गुलि पवित्र सम्फेजुया
बुद्धर्मया उद्देश्य सूक्ष्म अतिसूक्ष्मकथं दुनेथ्यक दुहाँ वना महत्व
विया दयेकल उलि ध्वाँय् व्ययेकीपिन्सं रंगाया महत्व मथुइकुसे
व्ययेके दयेवं गा: याना चंगु खेनदु । उकि बुद्धर्मया ध्वाँय्
व्ययेके दयेवं गा: यानाच्वपिन्सं ध्वाँय् व्ययेकेवलय् न्हयात्येयात
तोता तःहाकः गु वैचू रंगय् कथि वाय् खिपः तया: व चिकूगु
पाताय् वैचू रंग दकलय् च्यय् तया स्यैला रंगायात अग्रेजी आख
“आकार” तया: व्ययेकेगु थेरवादी ध्वाँय् व्ययेका तःगुलि मिखा छकः व्ययेगु
याये, सर्गया रंग क्य् मलाके ध्वाँयया महत्व थुइका सकस्या
छगूहे लैंपु लिना बुद्धर्मयात अफ प्रचार-प्रसार याये माः गु तायेके
माः गु दु । ल्हा: मूर्चिना मखु पचिना वनेमाः गु तायेके माः ।

जीवन - पाल्चा

- भिक्षु सुशील

चिकं-इताःया ग्वहालिं च्याइगु

पाल्चा व जीवन छु मपा: ।

निराशां छत्यु भाराक दायेवं

गुवलय् छु जुइ धैगु छु भा: ?

चायागु, लुँ-वहः यागु हे जुइव्यू

साधन खः थ जः बीगु ।

ध्वयेवं चिकं-इताः फुनावीवं,

मृत देह समान जुइगु ॥

आशां छ्यात्तले जीवन न्हया: थे,

चिकं दत्तले च्याइ-पाल्चा ।

पराक्रम त्यू-त्यू विजय वथे,

च्यात्तले जः बिइ पाल्चा ॥

पाल्चा व जीवन, जीवन-पाल्चा,

थीक च्याकेफत गुम्हसिनं ।

लँ क्यन वं हे लंजुवाः तयूत,

वैत लुमकी थ जगत ॥

Gunalaxmi Sanskarita Gunalaxmi Mahavihar

Local Name : Dhum Baha

Location : Kobahal (Dhumbahal)
Lalitpur Sub-metropolis, Ward. 9

Style : Bahal Courtyard with a big
chaitya at Northern Courtyard

Kwapa-dya : Stone image of Shakyamuni facing
North.

Constructed : Date unknown, according to
Wrights Chronicle, Dhum Baha was
established in the regime of Siddhi Narasimha
Malla.

Inscription of N.S. 403(1282-3A.D.)
related Ko Baha means Dhum Baha
was established before N.S. 403
and Legendry information of the
establishment of Dhum Baha
related to Gunakamadev also
confirms Siddhi Narasimha did not
establish it, he might be renovate
it.

Renovated : 1783 A.D. and several
minor repairs after 1934 .

Great earthquake. Nakarmi family of
Sotha Tole donated the Northern
sattal. Since the last renovation of
Sattal by Dhum Baha Sangha with
the financial assistance of LMSC, the Nakarmi
families are not actively participating in the
Baha activities and sattal related ceremonies.

Lineage Deity : Ashoka Chaitya of northern
courtyard of Dhum Baha.

Sangha : 34 Bajracharya

Busadan : Dya-Busadan on Aasadhashukla
Dasami, Pau-Busadan on Magha Sukla Dasami,
Sangha Bhojana on Jestha shukla sasthi but
now no more celebrating Sangha Bhojana.

Legendry information:

> The Baha was constructed where Jackals
used to cram around. "Dhwon" means Jackal
in Nepal Bhasha. >Second legend is Daughter
of King Gunakamdev, Who wedded with Jackal,
founded this Vihara. >Third legend is
Dhumaloahiti who belongs to Dasha Maha
Viddhyadevi also situated closer to this Vihara
then named as Dhum Baha.

The second oldest available
inscription shows about Sam-yak Mahadan
"Merchant of Gunalaxmi vardhana Sanskarita
Shree Ko Baha invited Buddhist Sangha
Bhojana in N.S. 682. (Hera Kaji Bajracharya,
Lalitpur Buddha Vihara, p. 34)

Purna Chandra Shakya

families.)

Nakarmi (ironsmiths) was initiated Barechhuyegu
Ceremony in this Vihar and Nakarmis were "The principle
lay Buddhist" of Dhum Baha.

Social and ritual information:

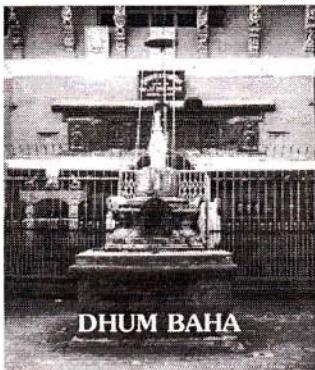
* Jhima Aajus are main executive body of the Sangha.
(The age of 10 Aajus between 74-36 years).

* The term of service is one month and
passes through the list of two different
Kulas in the alternative months.

* Sanaguthi, Nama Sangiti Guthi and
Dishi Puja are still practicing with the
personal contribution.

* Panchadan Guthi of Nakarmi's is no
more functioning after the conflict of
Northern Sattal of the Baha.

* Most of the Sangha members can read
and write in Devanagari but formal
education is still lacking within the
Sangha members.

Economic Information:

> Sangha members were masons
traditionally but changing their occupation as retailers
and metal crafts. No one is employed in government
and semi-government services.

> No Guthi land is found Aaju Sapta Raj Bajracharya
informed that Ring Road acquired their Guthi land and
near Satdobato.

Institutional Linkage:

> There are two Kacha Bahas- 1) Itumba and 2)
Kaambaha- Itumba is taking care by a family of Guji-
Baha. These Kacha bahas are not directly controlling
by Dhum Baha nowadays.

> Dhum Baha is a member of Lalitpur Baudha Vihara
Sangha.

Physical Information.

> Architecture of Baha Courtyards is rapidly diminishing
and converting into haphazard residential courtyards
of Bajracharyas, they are not thinking traditional out
look of the courtyard. The Bahal is using C.G.I. Sheet
roofing.

> Water source of the courtyard is serving by a traditional
Well owned by the Bahal. Migration trend of the Sangha
member is slow and migrating trend towards Northern
direction of the Baha.

आनन्दकुटी पिंडारणा बुद्धपूजा धर्मदेशना

७ माघ, आनन्दकुटी विहार स्वयम्भूमि। मिलापूर्णिमाका दिन मासिक रूपमा आयोजना गरिए आइरहेको बुद्धपूजा, धर्मदेशना, दान-प्रदान एवं भोजन कार्य श्रद्धालु उपासक-उपासिकाहरूको उपस्थितिमा सम्पन्न भयो। भिक्षु अश्वघोष महास्थिवर समक्ष पञ्चशील प्रार्थना पश्चात सामूहिक बुद्धपूजा सम्पन्न भयो। त्यसपछि उहाँले धर्मदेशना गर्ने क्रममा सद्दर्मोपदेश श्रवणले मनमा धर्मप्रीति उत्पन्न गराइदिने, अकुशल प्रवृत्तिवाट कुशलतातर्फ उन्मुख हुने प्रेरणा मिल्ने, स्व-व्यवहार परिवर्तन विना मानसिक सुख-शान्ति नुहने र जस्ते गर्दा व्यवहारिक जीवन दुःखदारी हुने कुरा कथात्मक रूपमा देशना गर्नुभयो। सदा पूर्णिमाका दिनमा भै आनन्दकुटी दायक सभाको व्यवस्थापनमा भिक्षु, श्रामणेर, अनागारिकाहरू तथा उपस्थित श्रद्धालु सबैलाई भोजनको व्यवस्था गरिएको थियो।

बुद्ध पिंडारणा प्रवर्ज्या समारोह

७ माघ, काठमाडौं बुद्धविहार भूकुटीमण्डपमा आचार्य भिक्षु कुमार काशयप महास्थिविरको उपाध्यक्षकत्वमा सुमेरु सुवाल र निज्जल सुवाललाई क्रमशः नन्द र राहुल श्रामणेर नामाकरण गरी श्रामणेर-प्रवर्जित गरियो। साही बेला भिक्षु भद्रियले प्रवर्ज्या सम्बन्धि धर्मदेशना गर्नुभयो।

बत्ततपुर डखलीगा सामूहिक पुठाकर्ता

२३ माघ, काठमाडौं। आचार्य भिक्षु कुमार काशयप महास्थिविरको प्रमुखत्वमा नौजना कुलपुत्रहरूलाई बसन्तपुर डखलीगा श्रीपंचमीका दिन श्वेतवस्त्र धारण गराई अष्टशीलमा प्रतिष्ठित गरी प्रवर्ज्या विधि अनुरूप सामूहिक केसकप्पन-व्रतवन्ध गरियो। बुद्धपूजा, पञ्चशील प्रार्थना र भिक्षु भद्रियवाट धर्मदेशना भएको सो समारोहमा भिक्षुहरू कीर्तिज्योति, सवेजकर्ता, कोण्डन्य, उदयभद्रको उपस्थिति रहेको थियो। नेपाल खड्गी सेवा समितिको आयोजनामा सम्पन्न सो सामूहिक चुडाकर्मलाई वर्षीनी निरन्तरता दिई जाने सोच रहेको कुरा समितिका अध्यक्ष बौद्ध परियति परीक्षा सत्रपन्न

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघद्वारा बुद्ध-बुद्धधर्म बौद्ध सस्कृति र दर्शन सब्बन्धमा प्रत्येक वर्ष लिई आएको नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाको ४० औं पटकको परीक्षा सम्पन्न भएको छ। परियति प्रारम्भिक शिक्षा प्रथम वर्ष देखि परियति प्रवेश तृतीय वर्षसम्म एकपटक र दोश्रो पटक परियति सद्दर्म पालक देखि परियति कोविद अन्तिम वर्षको परीक्षा सम्पन्न भएको छ।

परीक्षा दिनेहरू गतवर्षमा भन्दा बढेको कुरा केन्द्रिय परीक्षा नियन्त्रक भिक्षु बोधिज्ञान बताउनु हुन्छ यसरी नै प्रत्येक केन्द्रहरूमा सुपरिवेक्षकको व्यवस्था गरिएकोलाई प्रत्येक केन्द्रहरूले सकारात्मक कदम मानेको कुरा सह परीक्षा नियन्त्रक भिक्षु भद्रिय बताउनुहुन्छ। कतिपय परीक्षा केन्द्रका विद्यार्थीहरूले कुन पाठ्यक्रम पढी परीक्षा दिने हो भनी अलमल्लमा परेको गुनासो गर्दै नयाँ पाठ्यक्रम अनुसार भनी प्रकाशित नयाँ पाठ्यपुस्तक लागू नै नभई किन आफूहरूलाई नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाको प्रधान कार्यालयले परीक्षा अगावै पुरस्कार प्रदान गरिएको होला भनी प्रश्न उठाएको कुरा थाहा हुन आएकोछ।

रचनात्मक एवं सकारात्मक दृष्टिले अगाडी बढनु पर्दै भन्ने परियत्तिका सम्बन्धित शिक्षक-शिक्षिका तथा विद्यार्थीहरूले समयमै पाठ्यक्रम निर्धारण गरी पाठ्यपुस्तक प्रकाशन गर्न अलमल-अलमलगरी जयभोली नीति अवलम्बन गरी कानले नदेखेको र आँखाले नसुनेको जस्तै समयमै जिम्मेवारी निभाउने तर्फ ध्यान नदिनाको कारण के होला भनी असन्तोष व्यक्त गर्ने गरेकाहरू पनि छन् भन्ने कुरा जात हुन आएकोछ।

अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध समाजको वार्षिक समा

माघ ४, लुम्बिनी। अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध समाज, लुम्बिनीको नवौं वार्षिक साधारण सभा विभिन्न कार्यक्रमका साथ बुद्धनगर, लुम्बिनीमा सम्पन्न भयो। प्रमुख अतिथी Phra Maha Videsh Bodhikun, Missionary monk and incharge of Wat Thai Kusinara and Lumbini र प्रमुख उपाध्याय चिपिटकाचार्य भिक्षु कुमार काशयप महास्थिविरको उपस्थितिमा विभिन्न देशका भिक्षु र भिक्षुणीहरूबाट अशोक स्तम्भमा बुद्ध पूजा गरी शुरू गरियो। बुद्ध पूजा पछि लुम्बिनीको इतिहासमा पहिलो पटक प्रवर्ज्या उत्सव कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो। उक्त कार्यक्रममा १२ जना नयाँ श्रामणेर (भिक्षु) हरूलाई प्रवर्जित गरियो। उक्त कार्यक्रममा बुद्धनगर देखि अशोक स्तम्भसम्म बालकहरूको अभिभावकद्वारा पद दयाता गरी चिवर (कपडा) र पात्र लिएर सहभागी भई गुरुहरूको अगाडि हस्तान्तरण गरि एको थियो। यसै क्रममा श्रामणेरहरूले पालना गर्नुपर्ने नियमहरू बारे लेखिएको विनय पुस्तक विमोचन कार्यक्रमका प्रमुख अतिथी थाई भिक्षुले गर्नुभएको थियो।

यसरी नै अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध समाजका संस्थापक अध्यक्ष भिक्षु मैत्रीको सभापतित्वमा वार्षिक सभा सम्पन्न भयो। भिक्षु मैत्रीले लुम्बिनी क्षेत्र वरपर रहेको गाउँमा रहेको शिक्षा, खानेपानी, चेतना, स्वास्थ्य र सरसफाई जस्ता क्षेत्रमा रहेको अवस्थाको सुधारको उद्देश्य अधिसारी लुम्बिनी क्षेत्रका जनतालाई संगठित

पार्न संस्था स्थापना गरिएको र जस अनुसार अहिले विभिन्न क्षेत्रबाट प्राप्त सहयोग मार्फत समुदायमा काम भइरहेको बताउन भयो । जनमुखी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन संस्थाका पदाधिकारीहरू र कर्मचारी परिवार लगानशील भई कार्य गर्न उहाँले अनुरोध गर्नुभयो । सदस्य सचिव डा. नरेन्द्र कुमार मल्लीकले संस्थाको वार्षिक प्रतिवेदनमा संस्थाले निःशुल्क रूपमा विरामीहरूलाई क्लीनिक सेवा संचालन, खानेपार्नीको कार्यक्रम, धाराको पानी परीक्षण शिक्षाको कार्यक्रम र महिलाहरूको समूहमा आय आर्जनको लागि बचत कार्यक्रम संचालन, हालसम्म विभिन्न महिला समूहहरूले रु २२९४४४ । बचत गरेको साथै क्रृष्णको कार्यक्रम भईराखेको कुरा प्रस्तुत गर्नुभयो । कार्यक्रममा समाजको पहलमा संचालित साक्षरता तथा अनौपचारिक शिक्षा पर्योजनाका परियोजना निर्देशक श्री कृष्ण मल्ल, क्रश फ्लो नेपाल, ट्रष्टका श्री शाहिद परवेज, बलरामपुर प्र. नि. मा. बि. का प्र. अ. श्री राम नारायण यादव, सुश्री माया पाण्डे, श्रीमति कलावती मिश्र र सुश्री मनोरमा त्रिपाठीले शुभकामना मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभयो । श्रीमति चन्द्रकला गुप्ताले स्वागत गर्नुभएको सो कार्यक्रम श्री राजेन्द्र प्रसाद श्रीवास्तवले संचालन गर्नु भएको थियो ।

समाजले २०६० बैशाख देखि एम्बुलेन्स सेवा र धुम्नी स्वास्थ्य शिविर गाउँ, गाउँमा संचालन गर्न तयारीका साथै र समुदायलाई निःशुल्क रूपमा स्वास्थ्य सेवा पुँ-याउनको लागि निःशुल्क स्वास्थ्य क्लीनिक भवन निर्माणको भइरहेको छ ।

“बुद्धको जीवनोपयोगी शिक्षाहरू : एक विवेचना”

माघ १८, ललितपुर । स्थानमारको ‘अगममहासद्बूम्म जोतिकथज’ पदबाट सम्मानित भिक्षु अश्वघोष महास्थविर बाट नेपाली भाषामा लेखिएका पुस्तकहरूबाट वासुदेव देशारबाट समय सापेक्ष विभिन्न लेखहरू संग्रह गरी सम्पादन गरिएको तथा श्री दुर्गादास रजित ज्यूवाट प्रकाशित पुस्तक “बुद्धको जीवनोपयोगी शिक्षाहरू : एक विवेचना” को ज्योति विहार, चापागाउँमा एक समारोहकारीच अनागारिका जाणवतीले विमोचन गर्नुभयो ।

उक्त समारोहमा अनागारिका जाणवती, शाक्य सुरेन, दिल देशार, विष्णुलक्ष्मी ताम्राकार, तुल्सी महर्जन, नारायण देशार र सम्पादक वासुदेव देशारले बोल्नुभएको सो समारोहमा ज्योतिदय संघका सचिव सन्त बहादुर देशारले स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो ।

ज्ञानोदय बुद्धपितॄसारको समुद्घाटन

४ पुष, बागलुग । धौलीगिरि अञ्चलको एकमात्र पुरातो विहार ज्ञानोदय बुद्ध विहार २००९ सालमा स्थापना भई पाँच दशशक पछि पुनः निर्माण गरी भिक्षु संघबाट महापरिवाण पाठ गरी समुद्घाटन प्रतिष्ठापूजा सम्पन्न भएको छ । भिक्षुहरू भद्रिय, शोभितले धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । समुद्घाटनका अवसर पारी ज्ञानोदय स्मारिका पनि प्रकाशनको प्रतिक्रिया र हेको कुरा थाहा हुन आएको छ ।

गुरुकिंको नार्ग विगोचन

ज्ञानोदय बुद्ध विहारको समुद्घाटनकै पूर्नीत अवसरमा मुक्तिको मार्ग नामक गीति क्यासेट विमोचन भयो । प्रतिभा विकास कुञ्जको निर्माणमा बजारमा आएको सो क्यासेटमा जय जय नभन, परम सत्य, लाखौं मूर्ति, मेरो घरको कोठामा, हुन्न हुन्न त्या, रोगी हामी रोगी, अङ्घारोमा वर्ती, सुखले विताउ आठवटा चेतनमाला संग्रहित गरिएको छ र सम्पूर्ण मुक्ति गीतका र चनाकार तथा संर्गीतकार विष्णु शाक्य हुनुहुन्छ भने भक्तिमार्गबाट विरत भई ज्ञानमार्ग रुन कर्म सुधार गर्न तर्फ मुक्तिको मार्गले प्रदर्शन गरिरहेको कुरालाई आत्मसात गर्न सकिन्छ भने चेतनामालाको रूपमा रचिएका गीतहरूलाई चेतनास्तरलाई माथि उकास्ने खालका छन् भन्दा अत्युक्ति नहोला ।

मैरुष्यपाणा पूगताभूमि जेतवन चमुद्घाटन छुटे

बुद्ध जन्मभूमि लुम्बिनीको परिसर सिद्धार्थ नगर भैर हवामा निर्माण भइरहेको पूगताभूमि जेतवन विहार र यसैकै भित्र मण्डलाकारमा निर्माण गरिएको विश्व बौद्ध शान्ति स्तूपको धार्मिक विधिपूर्वक आउँदो फागुण २७ गते समुद्घाटन हुने भएको छ । उक्त धार्मिक स्थलमा मानवीय सेवा मूलक स्कूल, अस्पताल, धर्मशाला, पुस्तकालय स्थापनाको कार्य पनि प्रारम्भिक चरणमा रहेको कुरा थाहा हुन आएको छ । पूर्व मन्त्री रामकृष्ण ताम्राकारको परिवारको विशेष सहयोग र योगदानमा नवनिर्मित पूगताभूमि स्मारिका प्रकाशित हुने भएको छ ।

भिक्षु चुम्बको ९९ औ जग्नीत्यत्प

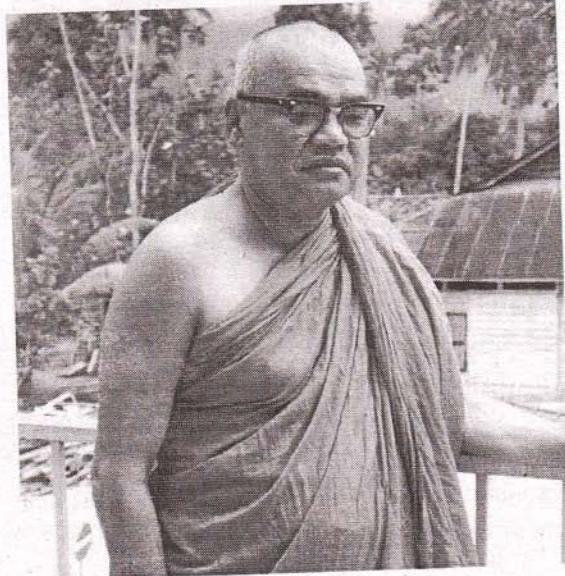
१७ माघ, पोखरा । धर्मशीला बुद्ध विहारमा बस्नुहुने द्वाम्हण भिक्षु सुभद्रको ९९ औ जन्मोत्सव घाचोक माढापुच्छे विहारमा धार्मिक विधिपूर्वक सम्पन्न भयो । भिक्षु श्रद्धानन्दले प्रवचन गर्नुभएको उत्सवमा रविलाल पोखरेल, विश्व शाक्य, वालकृष्ण पोखरेल, विशेश्वर लम्साल, तोयनाथ लम्साल,

टीकाराम लम्साल, कवि टेकनाथ पोखरेलले बोल्नु भएको थियो । सो कार्यक्रम गोविन्द ताप्राकारले संचालन गर्नुभयो भने उत्सवको प्रबन्ध तोयनाथ, विशेष्वर टीकाराम र मानूका लम्सालले गर्नुभयो ।

आचार्य भिक्षु कुमारकाशयप अग्नगम्भासद्गुरुगजोतिकथजब्ले विभूषित हुने

स्मानमार सरकारले बुद्धशासन मन्त्रालयबाट यसपालाई आचार्य भिक्षु कुमारकाशयप महास्थविरलाई

“अग्नगम्भासद्गुरुगजोतिकथज” उपाधीले विभूषित गरिने भएको छ । मार्च १५ का दिन यांगुइका एउटा अन्तर्राष्ट्रिय समारोहका विच वहाँलाई सो उपाधी प्रदान गरिने भएको छ । सो कार्यक्रमको लागि आचार्य भिक्षु कुमार काशयप महास्थविर १३ तारिखमा बैकक हुँदै स्मानमार जानु हुने भएको छ । वहाँसर्गे भिक्षु उदयभद्र जानु हुनेछ ।

उपाधी प्राप्त गर्नुहुने आचार्य भिक्षु कुमार काशयप महास्थविर निवर्तमान अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष हुनुहुन्छ भने हाल वहाँ आनन्दकुटि विहार गुठीका अध्यक्ष एवं आनन्द भूमिका प्रमुख सल्लाहकार हुनुहुन्छ ।

गुलपा: पात्र ढाग

उपासक जीवरत्न स्थापित पाखे विभिन्न विहारय् गुलपा: पात्र दान यानावयाच्चगु क्रमय् धरान बुद्धविहार, लुम्बिनीया नेपाली, चीन, जापानी, कोरिया, महाबोधी विहारय् नं गुलपा: दान याना विज्याःगु समाचार प्राप्त जूगु दु ।

स्यादो ऊ पण्डिताभिवंश नेपालगा

२८ माघ, काठमाडौं। स्मानमारको पण्डिताराम श्वेतौ गौ शासन यैताका प्रमुख कर्मस्थानाचार्य स्यादो ऊ. पण्डिताभिवंश काठमाडौं आउनुभएको छ । उहाँको निर्देशनमा लुम्बिनीको पण्डिताराममा ध्यान शिविर संचालन भइरहेको छ भने काठमाडौंको शखमूलस्थित अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रमा ओवाद निर्देशनमा फारगुण ११ -२१ सम्म सतिपट्ठान विपस्सना भावना शिविर हुने कुरा उपासिका अभिता धाख्वावाट थाहा हुन आएको छ ।

संघनायक भिक्षु सुस्पास्थ्य लाभतिर

श्रद्धेय नेपालका संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर बैकक जानुभई दुइ साता पारालाइसिसको उपचार गरी काठमाडौं फर्किनु भयो । हाल वहाँ साधारण धेरापी र शारीरिक अभ्यास गरी विश्वशान्ति विहारमा स्वास्थ्य लाभ गरिरहनु भएको छ ।

२५४७ औ आयुसंस्कार दिवस

४ फारगुण, काठमाडौं। शाक्यमुनि बुद्धको २५४७ औ आयुसंस्कार परित्याग दिवसको अवसर पारी हार्तीमा बुद्धप्रतिमा सजाई काठमाडौंमा शोभा यावाको आयोजना गरिने कुरा आयुसंस्कार परित्याग दिवस समारोह समितिले जनाएको छ । साथै सोराह बेला आयुसंस्कार परित्याग दिवसको महत्वबाटेर पुस्तक विमोचन गरिने भएको छ ।

रेकी ! रेकी !! रेकी !!!

स्वस्थ र सुखी संसारको निर्माण गर्ने अपार शक्ति रेकी

करण्णारेकी तथालामाफेरा

कुनै पनि शारीरिक वा मानसिक रोगहरू जस्तै : चिन्ता, तनाव, नैराश्यता, अनिद्रा, टाउको दुखाई, डर, नशा सम्बन्धी रोग, बाथ हड्डी खिलाइको,

मुत्र एवं पित्त थैली पत्थरीको

सफलताका साथ उपचार

भइरहेको छ ।

रेकी गुरु लामा
डावाङ रिजीन

नेपाल रेकी ध्यान केन्द्र

सामाख्यसि, काठमाडौं, फोन :

३६१५११, ३६०५१२